

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Fakulta hospodárskej informatiky

Evidenčné číslo: 103002/I/2025/36124048423273476

Zhodnotenie tvorby a zúčtovania opravných položiek

a rezerv bankovom sektore

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Fakulta hospodárskej informatiky

**Zhodnotenie tvorby a zúčtovania opravných položiek
a rezerv bankovom sektore**

Diplomová práca

Študijný program: Účtovníctvo a audítorstvo
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva
Vedúci záverečnej práce: Ing. Lucia Ondrušová, PhD.

Bratislava 2025

Bc. Adam Poliak

Abstrakt

POLIAK, Adam: *Zhodnotenie tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv bankovom sektore*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Lucia Ondrušová PhD. – Bratislava: FHI EUBA, 2025, 66 s.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať problematiku tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v bankovom sektore a ich vplyv na finančné riadenie bánk. Osobitná pozornosť bude venovaná správne vykazovaniu týchto nástrojov v súlade s platnou legislatívou a medzinárodnými účtovnými štandardmi. Cieľom je tiež zhodnotiť optimalizáciu ich použitia tak, aby zabezpečovali verný a pravdivý obraz účtovníctva a zároveň prispievali k efektívnemu riadeniu rizík.

Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 8 grafov, 9 tabuliek, 5 obrázkov a 5 príloh. Prvá kapitola tejto práce sa zameriava na súčasný stav riešenej problematiky v domácom aj zahraničnom kontexte. Charakterizuje právne vymedzenie obchodných bánk, definície rezerv a opravných položiek podľa národnej a nadnárodnej legislatívy, ako aj metodiky ich vykazovania a oceňovania podľa IAS 37 a IFRS 9. V ďalšej časti sa charakterizuje metodika práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola sa zaoberá zhodnotením tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v bankovom sektore, pričom skúmame ich vplyv na finančnú stabilitu bánk, hospodárske výsledky. Tiež sa zameriava na audit opravných položiek voči zlyhaným úverom a audit rezerv.

Výsledkom riešenia danej problematiky je účtovné zobrazenie rezerv a opravných položiek v bankovom sektore, pričom osobitná pozornosť bola venovaná analýze opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za obdobie rokov 2019 – 2023.

Kľúčové slová: IFRS 9, IAS 37, rezervy, opravné položky

Abstract

POLIAK, Adam: Assessment of the Creation and Reversal of Provisions and Impairment Allowances in the Banking Sector. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economic Informatics; Department of Accounting and Auditing. – Thesis Supervisor: Ing. Lucia Ondrušová, PhD. – Bratislava: FHI EUBA, 2025, 66f pages.

The aim of this master's thesis is to analyse the issue of the creation and reversal of impairment allowances and provisions in the banking sector and their impact on financial management of banks. Special attention is devoted to the proper recognition and reporting of these instruments in accordance with applicable legislation and international accounting standards. The objective is also to evaluate the optimisation of their use in order to ensure a true and fair view of accounting and simultaneously contribute to effective risk management.

The thesis is divided into three chapters. It includes 8 charts, 9 tables, 5 pictures and 5 appendices. The first chapter focuses on the current state of the topic in both domestic and international contexts. It defines the legal framework of commercial banks, the definitions of provisions and impairment allowances according to national and international legislation, as well as the methodologies of their recognition and measurement under IAS 37 and IFRS 9. The following section describes the methodology of the research and the applied methods. The final chapter deals with the evaluation of the creation and reversal of impairment allowances and provisions in the banking sector, while examining their impact on the financial stability and performance of banks. It also focuses on the audit of impairment allowances related to non-performing loans and the audit of provisions.

The outcome of this thesis is an accounting representation of provisions and impairment allowances in the banking sector, with special emphasis on the analysis of impairment allowances for non-performing loans in the company Tatra banka a.s. during the period 2019 – 2023.

Keywords: IFRS 9, IAS 37, provisions, allowances

Obsah

Zoznam tabuliek, obrázkov, grafov.....	7
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	10
1.1 Definícia obchodnej banky podľa právnej úpravy SR.....	10
1.2 Definícia rezerv a vymedzenie rezerv podľa národnej a nadnárodnej úpravy	12
1.3 Vykazovanie a oceňovanie rezerv podľa IAS 37	14
1.4 Zásady pre tvorbu a rušenie rezerv	17
1.5 Opravné položky podľa IFRS 9.....	18
1.6 Modely tvorby opravných položiek	20
1.6.1 Model vzniknutých strát – individuálne špecifické ohodnotenie	21
1.6.2 Model vzniknutých strát – portfóliové ohodnotenie	22
1.6.3 Model očakávaných strát - na základe požiadaviek Bazileja II.....	22
1.6.4 Model očakávaných strát - požiadavka na celé obdobie trvania úveru.....	23
1.6.5 Model očakávaných strát - dynamická tvorba opravných položiek.....	24
1.7 Zhodnotenie jednotlivých modelov	24
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	26
3 Výsledky práce a diskusia.....	28
3.1 Účtovné zobrazenie rezerv v bankovom subjekte	28
3.2 Účtovné zobrazenie opravných položiek k zlyhaným úverom v bankovom subjekte.....	29
3.3 Odpis pohľadávky.....	34
3.4 Účtovanie znehodnotenia poskytnutých úverov iným bankám.....	35
3.5 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2023.....	36
3.6 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2022.....	40
3.7 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2021.....	44
.....	44
3.8 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2020.....	47
3.9 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2019.....	50

3.10	Vývoj opravných položiek k zlyhaným úverom v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019-2023.....	54
3.10.1	Analýza vývoja poskytnutých úverov v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019-2023	56
3.11	Analýza rezerv v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019 – 2023	58
3.12	Audit rezerv	59
3.13	Audit opravných položiek k zlyhaným úverom	60
3.14	Diskusia.....	64
Záver		65
Zoznam použitej literatúry		66

Zoznam tabuliek, obrázkov, grafov

Tabuľka č. 1 – Účtovanie rezervy

Tabuľka č. 2 – Účtovné zobrazenie poskytnutého úveru

Tabuľka č. 3 – Tvorba opravnej položky k úveru

Tabuľka č. 4 – Zrušenie opravnej položky

Tabuľka č. 5 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 91-180 dní

Tabuľka č. 6 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 181-360 dní

Tabuľka č. 7 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 361-x dní

Tabuľka č. 8 – Odpis pohľadávky

Tabuľka č. 9 – Účtovanie poskytnutého úveru inej banke a tvorba opravnej položky

Obrázok č. 1 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2023

Obrázok č. 2 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2022

Obrázok č. 3 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2021

Obrázok č. 4 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2020

Obrázok č. 5 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2019

Graf č. 1 – Podiel opravných položiek k 31.12.2023

Graf č. 2 – Podiel opravných položiek k 31.12.2022

Graf č. 3 – Podiel opravných položiek k 31.12.2021

Graf č. 4 – Podiel opravných položiek k 31.12.2020

Graf č. 5 – Podiel opravných položiek k 31.12.2019

Graf č. 6 – Vývoj hodnoty opravných položiek

Graf č. 7 – Vývoj hodnoty poskytnutých úverov

Graf č. 8. – Vývoj hodnoty rezerv

Úvod

Tvorba a zúčtovanie opravných položiek a rezerv v bankovom sektore predstavuje kľúčový nástroj riadenia rizík a zabezpečenia finančnej stability bánk. V súčasnom dynamickom ekonomickom prostredí, kde banky čelia rôznym druhom kreditného, trhového a operačného rizika, je správne nastavenie opravných položiek a rezerv nevyhnutné na zabezpečenie dôvery investorov, regulátorov a verejnosti. Regulácie v oblasti finančného výkazníctva a účtovníctva sa neustále vyvíjajú, pričom osobitný dôraz sa kladie na medzinárodné účtovné štandardy (IFRS) a pravidlá stanovené Bazilejským výborom pre bankový dohľad.

Prvá kapitola tejto práce sa zameriava na súčasný stav riešenej problematiky v domácom aj zahraničnom kontexte. Charakterizuje právne vymedzenie obchodných bánk, definície rezerv a opravných položiek podľa národnej a nadnárodnej legislatívy, ako aj metodiky ich vykazovania a oceňovania podľa IAS 37 a IFRS 9. Detailne rozoberá zásady tvorby a rušenia rezerv, ako aj jednotlivé modely tvorby opravných položiek, vrátane modelov vzniknutých a očakávaných strát podľa požiadaviek Bazileja.

V druhej kapitole sú definované ciele práce, metodológia a metódy skúmania.

V tretej kapitole sa na praktických príkladoch podrobne vysvetľuje účtovanie rezerv a opravných položiek v bankovej praxi. Osobitná pozornosť je venovaná analýze opravných položiek v spoločnosti Tatrabanka a.s. za obdobie rokov 2019 – 2023. Súčasťou tejto kapitoly je aj audit rezerv a opravných položiek k zlyhaným úverom, ako aj komplexné zhodnotenie ich vývoja v analyzovanom období.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Na Slovensku je tvorba a zúčtovanie opravných položiek a rezerv upravená legislatívou, konkrétne opatrením Ministerstva financií SR č. 25054/2002-92, ktoré stanovuje postupy účtovania a rámcovú účtovnú osnovu pre banky a ďalšie finančné inštitúcie. Podľa §18 tohto opatrenia sú banky povinné tvoriť opravné položky k majetku, ktorý sa neoceňuje reálnou hodnotou, ak existuje opodstatnený predpoklad zníženia jeho hodnoty. Tvorba týchto opravných položiek sa účtuje na ťarchu nákladov a v prospech príslušného účtu opravných položiek.

Na medzinárodnej úrovni je tvorba a zúčtovanie opravných položiek a rezerv riadená štandardom IFRS 9 – Finančné nástroje, ktorý zaviedol model očakávaných úverových strát (Expected Credit Loss – ECL). Tento model vyžaduje, aby banky odhadovali očakávané straty z úverov a iných finančných nástrojov na základe historických, súčasných a predpokladaných budúcich informácií. Cieľom je zabezpečiť včasné rozpoznanie potenciálnych strát a posilniť finančnú stabilitu bánk.

1.1 Definícia obchodnej banky podľa právnej úpravy SR

Obchodné banky majú charakter komerčných subjektov a vykonávajú základné bankové operácie. Ich fungovanie je regulované zákonom č. 483/2001 Z. z. o bankách v aktuálnom znení. Tento zákon definuje banku ako právnickú osobu, ktorá má sídlo na území Slovenskej republiky, je založená vo forme akciovej spoločnosti, a jej hlavnou činnosťou je prijímanie vkladov a poskytovanie úverov. Na vykonávanie týchto aktivít musí banka získať licenciu. Okrem hlavných činností môžu banky, ak to majú uvedené v licencií, vykonávať aj ďalšie doplnkové činnosti, ako sú:

- poskytovanie platobných služieb a ich zúčtovanie,
- poskytovanie investičných služieb a súvisiacich činností, vrátane investovania do cenných papierov na vlastný účet,
- obchodovanie na vlastný účet s finančnými nástrojmi peňažného trhu, kapitálového trhu a zlatom,
- obchodovanie s drahými kovmi, pamätnými a zberateľskými mincami,
- správa pohľadávok klientov, vrátane poskytovania poradenských služieb,

- finančný lízing,
- poskytovanie záruk a otváranie akreditívov,
- poradenské služby v oblasti podnikania,
- vydávanie cenných papierov a súvisiace služby,
- finančné sprostredkovanie,
- úschova vecí a prenájom bezpečnostných schránok,
- poskytovanie bankových informácií,
- funkcia depozitára podľa osobitných predpisov,
- spracovávanie hotovosti a vydávanie elektronických peňazí,
- hypotekárne operácie.

Z uvedeného vyplýva, že činnosť bánk sa značne líši od bežných podnikateľských subjektov. Operácie, ktoré banky realizujú, sú špecifické finančné operácie, oveľa komplexnejšie a náročnejšie než tie, ktoré prebiehajú vo výrobe alebo v obchode. To je tiež dôvod, prečo je účtovníctvo bánk výrazne náročné. K tejto náročnosti prispieva aj potreba zosúladenia slovenského účtovného systému s právnymi predpismi Európskej únie, čo má priamy dopad na účtovné postupy v bankách.

Bankové účtovníctvo sa pre účely evidencie transakcií delí na hlavnú, finančnú a prevádzkovú činnosť. Priorita sa kladie na hlavnú a finančnú činnosť, ktoré sú základom bankovej činnosti podľa zákona č. 483/2001 Z. z. Zákon o bankách.

- Hlavná činnosť predstavuje operácie definované zákonom, najmä prijímanie vkladov a poskytovanie úverov.
- Finančná činnosť zahŕňa nakladanie s finančnými prostriedkami a financovanie samotnej banky.
- Prevádzková činnosť zahŕňa podporu pre hlavnú činnosť banky, čiže všetky činnosti, ktoré zabezpečujú jej plynulý chod. (Boušková, Kadlečíková; 2011)

Banka účtuje v súlade so systémom podvojného účtovníctva. Podrobné pravidlá týkajúce sa rámcovej účtovej osnovy, dňa uskutočnenia účtovných prípadov, účtovacích postupov, usporiadania a označovania položiek individuálnej a konsolidovanej účtovnej závierky, vrátane obsahovej špecifikácie týchto položiek, rozsahu údajov, ktoré sa majú zverejniť z účtovnej závierky, ako aj termínov, spôsobov a miest predkladania účtovnej

závierky a výročnej správy, určovania účtovných kníh, účtovných zásad a metód oceňovania, tvorby rezerv, členenia majetku a záväzkov, tvorby analytických účtov a evidencie a metód konsolidácie stanovuje Ministerstvo financií SR opatrením. Toto opatrenie je vyhlásené ministerstvom formou oznámenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. (Schwarzová; 2009)

1.2 Definícia rezerv a vymedzenie rezerv podľa národnej a nadnárodnej úpravy

Keďže rezervy predstavujú významnú súčasť účtovníctva bánk a priamo vyplývajú z ich činnosti, je dôležité podrobne uviesť ich základnú definíciu. Tú možno analyzovať z pohľadu národnej aj nadnárodnej právnej úpravy.

V slovenskom právnom rámci sú rezervy definované v zákone o účtovníctve (č. 431/2002 Z. z.), kde sa uvádzajú ako záväzky s neistým časovým určením alebo výškou, ktoré banka vytvára na pokrytie budúcich výdavkov či rizík. Podľa § 26 zákona sa rezervy účtujú ako nákladový prvok, pričom musia byť opodstatnené a dostatočne zdokumentované.

Z nadnárodného hľadiska sa rezervy riadia štandardmi Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS), konkrétne IAS 37 – Rezervy, podmienené záväzky a podmienené aktíva. Tento štandard stanovuje, že rezervy sa účtujú vtedy, keď existuje súčasná povinnosť vyplývajúca z minulých udalostí, je pravdepodobné, že dôjde k odtoku ekonomických zdrojov, a je možné spoľahlivo odhadnúť sumu záväzku.

Rezervy sú záväzky s nejasným časovým určením alebo nepresnou výškou. Časové vymedzenie súvisí s príslušnosťou záväzku k danému účtovnému obdobiu. Ak účtovná jednotka nevie s istotou, v ktorom účtovnom období záväzok vznikne, ide o záväzok s nejasným časovým vymedzením. Nejasnosť vo výške môže vyplývať z neistoty, či záväzok vznikne v očakávanej výške.

Rezerva predstavuje povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla v dôsledku minulých udalostí a je pravdepodobné, že v budúcnosti spôsobí pokles ekonomických úžitkov jednotky. Ak nie je známa presná výška rezervy, určí sa odhadom, ktorý je dostatočný na

pokrytie povinnosti ku dňu, kedy sa zostavuje účtovná závierka. (Máziková, Mateášová, Ondrušová, 2019)

Rezervy predstavujú záväzky s neistým načasovaním alebo výškou, ktoré sú výsledkom minulých udalostí a ktorých vyrovnanie si vyžaduje použitie zdrojov účtovnej jednotky, ktoré znížia ekonomický úžitok. K záväzkom patria súčasné povinnosti vzniknuté z minulých udalostí, kde je očakávané, že ich splnenie povedie k úbytku ekonomických zdrojov. Povinnosti môžu byť zákonné alebo mimozmluvné, pričom zákonné povinnosti vyplývajú zo zmlúv, právnych predpisov alebo iných právnych úkonov. Naopak, mimozmluvné povinnosti vznikajú z konania účtovnej jednotky, ktorá svojimi aktivitami vytvorila dôvodné očakávania na splnenie záväzkov u zainteresovaných strán. (International Accounting Standards 37)

Podmienený záväzok predstavuje možnú alebo súčasnú povinnosť, ktorej potvrdenie závisí od budúcich neistých udalostí mimo kontroly účtovnej jednotky. Podmienené záväzky môžu byť vykázané v prípade, že splňujú podmienky spoľahlivého odhadu a pravdepodobnosti úbytku zdrojov. Ak tieto kritériá nie sú splnené, podmienené záväzky sa nevykazujú, rovnako ako ani podmienené aktíva, ktoré by mohli vzniknúť na základe budúcich udalostí. (International Accounting Standards 37)

Nevýhodná zmluva je taká zmluva, v ktorej sú náklady na splnenie povinností vyššie ako očakávané ekonomické prínosy, ktoré vyplývajú z danej zmluvy. Reštrukturalizácia predstavuje proces riadený manažmentom, ktorý vedie k zásadnej zmene rozsahu alebo spôsobu podnikania účtovnej jednotky. (International Accounting Standards 37)

Rozdiel medzi rezervami a ostatnými záväzkami spočíva v miere neistoty ohľadom budúcich výdavkov potrebných na ich vyrovnanie. Zatiaľ čo rezervy sú spojené s neistotou ohľadne načasovania alebo výšky výdavkov, obchodné záväzky a časovo rozlíšené náklady sú presnejšie definované. Časovo rozlíšené náklady sú výdavky za tovary a služby, ktoré boli prijaté, ale ešte neboli uhradené ani fakturované, a často sa vykazujú v rámci obchodných záväzkov. (International Accounting Standards 37)

Podmienené záväzky a rezervy sú si podobné v tom, že ich načasovanie alebo výška sú neisté. Avšak rezervy sú vykázané, ak je možné spoľahlivo odhadnúť ich výšku a očakáva sa ich vysporiadanie. Naopak, podmienené záväzky sa nevykazujú, pokiaľ nie je dostatočne pravdepodobné, že ich vysporiadanie bude vyžadovať úbytok zdrojov, alebo nie je možné spoľahlivo odhadnúť ich hodnotu. (International Accounting Standards 37)

1.3 Vykazovanie a oceňovanie rezerv podľa IAS 37

V účtovníctve sa rezervy uznávajú iba vtedy, keď účtovná jednotka čelí súčasnej povinnosti, ktorá vyplýva z minulej udalosti a ktorej vyrovnanie pravdepodobne spôsobí úbytok ekonomických zdrojov. Okrem toho musí byť výška záväzku spoľahlivo odhadnuteľná. V prípade, že niektorá z týchto podmienok nie je splnená, rezervu nie je možné tvoriť ani vykázať. (International Accounting Standards 37)

Súčasná povinnosť

Súčasná povinnosť vzniká, ak je záväzok vynútiteľný na základe právnych alebo mimozmluvných záväzkov, ktoré vznikli na základe minulých udalostí. Vo väčšine prípadov je povinnosť zjavná, ale ak vzniknú pochybnosti, napríklad v prípade súdneho sporu, účtovná jednotka musí preskúmať všetky dostupné dôkazy, aby rozhodla, či povinnosť naozaj existuje. Ak odborné posudky alebo iné dôkazy naznačujú, že je pravdepodobnejšie než nepravdepodobné, že povinnosť existuje, účtovná jednotka ju vykáže ako rezervu, ak sú splnené aj ostatné kritériá pre vykázanie. (International Accounting Standards 37)

Minulé udalosti a zaväzujúce udalosti

Minulá udalosť vedúca k vzniku povinnosti sa označuje ako zaväzujúca udalosť. Takáto udalosť je zaväzujúca len v prípade, ak účtovná jednotka nemá inú možnosť než vyrovnať vzniknutý záväzok. Napríklad, ak je náprava škody požadovaná zákonom alebo ak účtovná jednotka verejne deklaruje, že záväzok splní spôsobom, ktorý u ostatných strán vyvolá očakávanie jeho naplnenia, vzniká povinnosť vykázať rezervu. Ak však účtovná jednotka môže záväzku predísť zmenou svojich budúcich činností, napríklad úpravou prevádzkových procesov, povinnosť nevzniká a rezerva sa nevykáže. (International Accounting Standards 37)

Typickými príkladmi povinností, ktoré nezávisia od budúcej činnosti, sú pokuty, náklady na odstránenie ekologických škôd, alebo náklady na likvidáciu ropnej plošiny. Tieto náklady, ak sú zaväzujúce, sa musia vykázať bez ohľadu na to, či účtovná jednotka plánuje ďalšiu činnosť. Naopak, ak plánované výdavky závisia od toho, či sa podnik rozhodne vykonať konkrétnu činnosť, ako je napríklad inštalácia filtrov v továrni, rezervy sa nevytvárajú, pretože účtovná jednotka sa im môže vyhnúť. (International Accounting Standards 37)

Pravdepodobnosť úbytku zdrojov

Pre vykázanie rezervy je rozhodujúce aj to, či je pravdepodobné, že na splnenie povinnosti budú potrebné zdroje. Tento štandard určuje, že pravdepodobnosť sa vzťahuje na situácie, kde je vyššia pravdepodobnosť, že úbytok zdrojov nastane, než že nenastane (pravdepodobnosť väčšia ako 50 %). Ak táto pravdepodobnosť nie je splnená, účtovná jednotka môže povinnosť zverejniť ako podmienený záväzok, ale rezerva sa nevykáže. (International Accounting Standards 37)

V prípadoch, keď účtovná jednotka čelí viacerým podobným povinnostiam, sa pravdepodobnosť stanovuje z hľadiska celkovej triedy povinností, a nie jednotlivo. Napríklad, ak účtovná jednotka ponúka záruky na svoje produkty, pravdepodobnosť, že niektorá z nich bude uplatnená, môže byť nízka. Ak je však pri zárukách celkovo pravdepodobné, že úbytok zdrojov nastane, musí účtovná jednotka vytvoriť rezervu. (International Accounting Standards 37)

Spoľahlivý odhad výšky povinnosti

Spoľahlivý odhad je pri rezervách kľúčový. Zatiaľ čo rezervy sú zo svojej podstaty neisté, účtovná jednotka by mala byť schopná odhadnúť možný rozsah výdavkov. Ak nie je možné spoľahlivo určiť hodnotu záväzku, výkazom by sa znížila ich spoľahlivosť. Iba vo výnimočných prípadoch, keď spoľahlivý odhad nie je možný, účtovná jednotka zaznamená povinnosť ako podmienený záväzok namiesto rezervy. (International Accounting Standards 37)

Zákonné a mimozmluvné povinnosti

Pri rezervách sa rozlišuje medzi zákonnými povinnosťami, ktoré sú dané právnymi predpismi, a mimozmluvnými povinnosťami, ktoré vznikajú z odôvodnených očakávaní

verejnosti alebo iných strán. Zaväzujúca udalosť môže vzniknúť z nového zákona, ktorý zavádza povinnosť odstrániť existujúcu škodu, alebo ak účtovná jednotka verejne deklaruje svoju zodpovednosť. Ak je navrhovaný zákon už takmer istý, môže vzniknúť záväzok ešte pred jeho schválením. (International Accounting Standards 37)

Štandard IAS 37 definuje niekoľko spôsobov ako sa majú oceňovať rezervy. Medzi takéto spôsoby patria model najlepšieho odhadu a riziká a neistoty. (International Accounting Standards 37)

Suma vykázaná ako rezerva predstavuje najpresnejší odhad nákladov potrebných na vyrovnanie aktuálnej povinnosti k dátumu ukončenia vykazovaného obdobia.

Najlepší odhad týchto výdavkov predstavuje čiastku, ktorú by účtovná jednotka racionálne zaplatila na vyrovnanie povinnosti alebo na jej prevedenie na tretiu stranu ku koncu vykazovacieho obdobia. V mnohých prípadoch však môže byť priamy prevod alebo vyrovnanie povinnosti ku koncu obdobia nepraktické alebo neprimerane nákladné. Preto je potrebné odhadnúť výdavok, ktorý by účtovná jednotka racionálne zaplatila, ak by povinnosť mala byť vyrovnaná alebo prevedená, čo poskytuje najlepší odhad potrebných výdavkov ku koncu vykazovacieho obdobia. (International Accounting Standards 37)

Odhady finančných výsledkov a vplyvov vychádzajú z odborného úsudku manažmentu spoločnosti, ktorý sa opiera o skúsenosti s podobnými transakciami a v niektorých prípadoch aj o správy nezávislých odborníkov. Do úvahy sa berú všetky ďalšie dôkazy získané z udalostí po skončení vykazovacieho obdobia, v závislosti od okolností. Ak oceňovaná rezerva zahŕňa širší súbor položiek, povinnosť sa odhaduje posúdením všetkých možných výsledkov, pričom sa berú do úvahy pravdepodobnosti ich výskytu. Táto štatistická metóda sa nazýva „očakávaná hodnota“. Výška rezervy sa bude teda líšiť v závislosti od pravdepodobnosti straty, napríklad 60 % alebo 90 %. Ak sú možné výsledky rovnomerne rozložené a každá možnosť má rovnakú pravdepodobnosť, používa sa stredná hodnota tohto rozsahu. Ak ide o oceňovanie jedinej povinnosti, najpravdepodobnejší výsledok môže byť považovaný za najlepší odhad záväzku. Účtovná jednotka však aj v tomto prípade zohľadňuje ďalšie možné výsledky. Ak sú ostatné možné výsledky prevažne vyššie alebo prevažne nižšie než najpravdepodobnejší výsledok, najlepším odhadom bude primerane vyššia alebo nižšia suma. (International Accounting Standards 37)

Pri určovaní odhadu rezervy sa berú do úvahy riziká a neistoty, ktoré sú prirodzene spojené s mnohými udalosťami a okolnosťami. (International Accounting Standards 37)

Riziko vyjadruje možnú variabilitu výsledku. Úpravy pre riziko môžu zvýšiť hodnotu, v ktorej je záväzok ocenený. Pri posudzovaní neistoty je potrebné postupovať opatrne, aby nedošlo k nadhodnoteniu výnosov alebo majetku a zároveň k podhodnoteniu nákladov alebo záväzkov. Neistota však nie je dôvodom na tvorbu nadmerných rezerv alebo zámerné nadhodnotenie záväzkov. Ak sa napríklad predpokladané náklady na určitý nepriaznivý výsledok určia s opatrnosťou, tento výsledok by nemal byť umelo považovaný za pravdepodobnejší, než aký v skutočnosti je. (International Accounting Standards 37)

1.4 Zásady pre tvorbu a rušenie rezerv

Rezerva sa vytvára vtedy, ak má účtovná jednotka záväzok alebo inú povinnosť, ktorá vyplýva z minulých udalostí, pričom nie je nevyhnutné určiť konkrétneho veriteľa alebo oprávnenú osobu. Podmienkou je, aby existovala viac než 50 % pravdepodobnosť, že na splnenie tejto povinnosti budú potrebné ekonomické zdroje, a aby bolo možné presne odhadnúť očakávaný úbytok.

V prípade povinností, ktoré nie sú právne záväzné, je možné rezervu vytvoriť, ak existuje dôvodné očakávanie druhej strany, že účtovná jednotka túto povinnosť uzná a splní. Takáto situácia môže nastať, ak v podobných prípadoch účtovná jednotka už v minulosti uznala a plnila neformálne záväzky, alebo ak verejne vyjadrila jasné stanovisko alebo zverejnila postup, ktorý nasvedčuje ochote uspokojiť nároky druhej strany.

Ak účtovná jednotka čelí viacerým podobným záväzkom, označovaným ako „trieda záväzkov,“ môže byť pravdepodobnosť potrebného úbytku zdrojov hodnotená ako celok za celú triedu záväzkov. V takých prípadoch sa rezerva môže vytvoriť aj vtedy, ak pre každý jednotlivý záväzok pravdepodobnosť úbytku zdrojov nepresahuje 50 %, ale celkovo pre triedu záväzkov možno tento úbytok odhadnúť spoľahlivo.

Výška rezervy pre triedu záväzkov sa vypočíta súčtom všetkých možných hodnôt záväzkov, ktoré sa vynásobia ich pravdepodobnosťou výskytu, čím sa získa tzv. očakávaná hodnota. Ak existuje viacero hodnôt s rovnakou pravdepodobnosťou, použije sa priemerná hodnota.

Rezervy sa účtujú podľa konkrétnych právnych predpisov a delia sa podľa účelu, na ktorý sú určené. Súčasne sa rezervy vykazujú v slovenskej mene a v cudzej mene, ak môže byť povinnosť plnená v cudzej mene. Ak rezerva zahŕňa cudziu menu, kurzové rozdiely sa zaznamenávajú rovnakým spôsobom ako pri iných záväzkoch.

Tvorba rezervy sa účtuje na príslušnom účte nákladov v účtovej skupine 65 – Tvorba rezerv a opravných položiek, a súvzťazne v prospech účtu účtovej skupiny 54 – Rezervy. Pri zrušení rezervy sa účtuje výnos na účte skupiny 75 – Zrušenie rezerv a opravných položiek, so súvzťahným zápisom na ťarchu účtu účtovej skupiny 54 – Rezervy.

Pri inventarizácii je nutné skontrolovať výšku a opodstatnenosť rezerv. Ak dôvody pre ich tvorbu pominú, zrušenie rezervy sa zaznamená ako výnos. Účty rezerv sa prenášajú do nasledujúceho účtovného obdobia. Rezervy sa nevytvárajú na majetok ani na opravy dlhodobého hmotného majetku. (Opatrenie Ministerstva financií MF/11938/2004-74)

1.5 Opravné položky podľa IFRS 9

IFRS 9 je medzinárodný účtovný štandard, ktorý bol zavedený s cieľom dosiahnuť dlhodobú stabilitu finančného sektora a posilniť odolnosť bankových systémov, najmä v rámci Európskej únie, aj v čase ekonomických výkyvov a kríz. Tento štandard kladie dôraz na transparentnosť a zodpovednosť vo finančnom vykazovaní a vyžaduje harmonizáciu národných politík v rámci EÚ, ktoré majú byť koordinované a regulované na nadnárodnej úrovni. Príkladom centralizácie regulácie je aj požiadavka Európskej centrálnej banky (ECB), ktorá navrhuje, aby sa národné bankové dohľady presunuli pod jej správu. Tento krok by umožnil jednotné vykazovanie, hodnotenie a reguláciu finančných ukazovateľov, čo je dôležité najmä pre banky s dcérskymi spoločnosťami v rámci EÚ, ktoré potrebujú jednotné pravidlá na hodnotenie a vykazovanie.

IFRS 9, podobne ako predchádzajúci štandard IAS 39, vyžaduje, aby komerčné banky priebežne hodnotili svoje finančné nástroje, pričom je potrebné brať do úvahy všetky riziká, ktoré môžu ovplyvniť ich hodnotu. Podľa IFRS 9 banky musia tvoriť opravné položky nielen na znehodnotené aktíva, ktoré už vykazujú stratu, ale aj na tzv. očakávané straty, ktoré ešte nenastali, ale môžu nastať v budúcnosti na základe cyklických výkyvov alebo možnej finančnej krízy. Tento prístup je v súlade aj so smernicami Bazel III, ktoré sa zameriavajú na udržanie kapitálovej primeranosti bánk a zdôrazňujú potrebu tvorby opravných položiek na očakávané straty, čím chcú znížiť dopady cyklických ekonomických zmien na finančný sektor.

Tento prístup je v kontraste s IFRS 9, ktorý povoľuje tvorbu opravných položiek iba na objektívne zistené a preukázané straty. Podľa tohto tradičného prístupu opravné položky na očakávané straty nie sú povolené, keďže tieto straty ešte nenastali a teda ich zaradenie do bilancie by mohlo skresliť finančnú situáciu banky. Zástancovia tohto prístupu tvrdia, že predpokladané straty nevytvárajú objektívny obraz o skutočnom stave banky, čo môže ovplyvniť rozhodovanie investorov a klientov.

Tieto rozdiely v prístupe k tvorbe opravných položiek majú priamy dopad na výšku vykazovaných rezerv v bilancii komerčných bánk. IFRS 9 vytvára základ na zosúladienie tvorby opravných položiek podľa medzinárodných štandardov s požiadavkami Bazel III, čo by malo podporiť finančnú stabilitu v rámci EÚ. Tento proces však prináša aj výzvy, keďže banky sú nútené prispôbiť svoje finančné vykazovanie novým štandardom, ktoré môžu mať značný dopad na ich ziskovosť. Tvorba opravných položiek má priamy vplyv na čistý zisk bánk počas účtovného obdobia, pretože zvýšenie opravných položiek na očakávané straty môže znížiť vykazovaný zisk, čím môže ovplyvniť aj hodnotenie banky zo strany investorov.

Na Slovensku je tvorba opravných položiek v súčasnosti regulovaná národnou legislatívou a medzinárodnými štandardmi, ako sú IAS 34 a IFRS 9, ktoré vyžadujú, aby komerčné banky vykazovali verný a pravdivý obraz o finančnej situácii počas účtovného obdobia. Banky podľa týchto požiadaviek tvoria opravné položky na identifikované straty štvrťročne, ale nemôžu tvoriť opravné položky na očakávané straty spôsobené cyklickými výkyvmi, čo je v súlade s princípmi IAS 39. Tým sa bilancia bánk zostavená podľa IFRS líši od bilancie podľa požiadaviek Bazel III, kde sa uplatňujú zásady tvorby opravných položiek na základe

očakávaných strát a pravdepodobnosti vzniku strát finančných nástrojov. Tvorba proticyklických opravných položiek podľa Bazel III umožňuje bankám vytvárať si rezervy na obdobia krízy, čo je súčasťou obozretného podnikania.

Ak banky nie sú schopné tvoriť opravné položky na očakávané straty, môže im v budúcnosti chýbať dostatočný finančný vankúš na pokrytie potenciálnych strát, ktoré môžu vzniknúť z dôvodu cyklických výkyvov. Tento nedostatok by mohol ohroziť ich stabilitu a zvýšiť riziko potreby zásahu regulačných orgánov alebo dokonca štátnej podpory v krízových obdobiach. Pre banky je preto dôležité nájsť rovnováhu medzi požiadavkami IFRS 9 a Bazel III, aby mohli zabezpečiť udržateľný rast a odolnosť voči budúcim finančným šokom. (Schwarzova,2013)

1.6 Modely tvorby opravných položiek

Pri tvorbe opravných položiek existujú dva hlavné prístupy, medzi ktorými je potrebné rozlišovať: model založený na vzniknutých stratách a model založený na očakávaných stratách. (Pročková,2012)

Model vzniknutých strát sa zameriava na oceňovanie reálnej ziskateľnej hodnoty úverov k dátumu zostavenia účtovnej závierky. Podľa tohto prístupu sa opravné položky vytvárajú iba vtedy, keď sú preukázané objektívne straty, teda iba ak sú skutočne identifikované konkrétne udalosti spôsobujúce stratu.

Model očakávaných strát predpokladá, že riziko strát je prirodzenou súčasťou úverov už od ich poskytnutia. Pri tomto prístupe nie je rozhodujúcim faktorom výskyt konkrétnych stratových udalostí, ale skôr zmena ekonomických podmienok, ktorá môže spôsobiť prehodnotenie hodnoty úverov. Táto úprava sa zaznamenáva prostredníctvom výkazu ziskov a strát. (Pročková,2012)

Všeobecne sa tvorba opravných položiek k úverom zakladala na odbornom odhade manažmentu o výške strát, ktoré sa mohli vzťahovať na jednotlivé úvery alebo celé portfóliá. Tento prístup nezohľadňoval priamo očakávané či existujúce straty a mohol zahrnúť aj

neočakávané straty. Národné účtovné štandardy vo všeobecnosti pristupovali obozretnejšie než IFRS, keďže opravné položky sa automaticky nerozpúšťali ani pri zlepšení podmienok. Často sa dokonca tvorili na vyšších úrovniach, ako bolo nevyhnutné, aj počas období ekonomického rastu, pričom tieto prístupy sa líšili podľa regiónu. (Pročková,2012)

Špecifické opravné položky sa vytvárali na základe zistení o znehodnotení konkrétnych úverov. Ak však vznikli straty, ktoré nebolo možné priradiť ku konkrétnym úverom, manažment tvoril všeobecné opravné položky na portfóliá. Tieto odhady boli často vysoké a výsledné sumy sa výrazne líšili medzi bankami a jednotlivými obdobiami roka, čo spôsobovalo problémy s porovnateľnosťou. (Pročková,2012)

Ak nie je zavedený jednoznačný rámec pre výpočet opravných položiek, je náročné dosiahnuť objektívnu kontrolu a audit týchto položiek. To môže viesť k tomu, že banky optimalizujú vykázaný zisk, čo nemusí presne odrážať skutočnú finančnú situáciu. Banky s dostatočnými kapitálovými rezervami mali tendenciu vytvárať viac opravných položiek, zatiaľ čo banky s nízkym kapitálom často tvorili rezervy nižšie, než by boli potrebné. (Pročková,2012)

1.6.1 Model vzniknutých strát – individuálne špecifické ohodnotenie

Opravné položky sa vytvárajú v prípadoch, keď existuje objektívny dôkaz o znehodnotení úveru. Hlavným znakom tohto prístupu je individuálne hodnotenie každého úveru, ktorý musí prejsť testom znehodnotenia. Kľúčovú úlohu v tomto procese zohráva názor experta, ktorý má rozhodujúci vplyv na konečné posúdenie stavu úveru. (Pročková,2012)

Hlavnou výzvou tohto modelu je zabezpečiť objektivitu pri posudzovaní znehodnotenia, keďže tento proces je subjektívny a závisí od odborného úsudku experta. To môže spôsobiť ťažkosti pri porovnávaní výsledkov medzi jednotlivými bankami. Navyše, tento model je menej vhodný pre veľké portfóliá, ktoré pozostávajú z mnohých malých úverov, keďže individuálne hodnotenie každého úveru je časovo aj procesne náročné. (Pročková,2012)

1.6.2 Model vzniknutých strát – portfóliové ohodnotenie

Tvorba opravných položiek pre portfóliá úverov je možná v prípade existencie homogénnych portfólií, teda skupín aktív, ktoré vykazujú podobné charakteristiky znehodnotenia. Podmienky pre tento typ tvorby opravných položiek sú definované v aktuálne platnom štandarde ISA 39. Straty portfólií sú ovplyvnené predovšetkým zmenami v ekonomických ukazovateľoch, ako sú miera nezamestnanosti alebo pokles rastu v rôznych priemyselných odvetviach, ktoré vykazujú vysokú mieru korelácie so stratami v portfóliách. (Pročková,2012)

Opravné položky sa tvoria na základe analýzy historických strát za dlhšie časové obdobie, pričom aktíva sú rozdelené do skupín s podobnými vlastnosťami. Typickým príkladom takéhoto portfólia sú hypotekárne úvery. Na tieto skupiny aktív sa môže aplikovať špecifický model, ktorý hodnotí znehodnotenie portfólií ako celku, pričom sa berú do úvahy aj spätne získateľné hodnoty z portfólií. (Pročková,2012)

Hlavným problémom je, že jednotlivé banky môžu definovať skupiny portfólií rôzne, čo spôsobuje nedostatok porovnateľnosti medzi bankami. Navyše, tento model je založený na historických údajoch a nezohľadňuje aktuálne faktory a podmienky, ktoré môžu mať zásadný vplyv na hodnotenie. Aj keď štandard IFRS 9 vyžaduje určitú dynamiku modelov a prispôsobenie aktuálnym podmienkam, v praxi tieto požiadavky často nie sú plne dodržiavané. (Pročková,2012)

1.6.3 Model očakávaných strát - na základe požiadaviek Bazileja II

Metodika tvorby opravných položiek podľa smerníc Bazileja II vychádza z podobného základu ako model vzniknutých strát, pričom využíva portfóliové hodnotenie aktív. Hlavný rozdiel spočíva v časovom horizonte, na ktorý sa odhadujú očakávané straty. Pravdepodobnosť zlyhania (probability of default) je definovaná ako jednoročná pravdepodobnosť, že klient zlyhá v splácaní do jedného roka. Tento parameter sa spravidla určuje na 12-mesačnej báze. (Pročková,2012)

Model však nezohľadňuje straty, ktoré by mohli vzniknúť po uplynutí tohto jednoročného obdobia. Aj keď čiastočne prispieva k zmierneniu procyklickosti pri tvorbe opravných položiek, jeho citlivosť na aktuálne a očakávané podmienky alebo zmeny v ekonomickom prostredí zostáva obmedzená. (Pročková,2012)

1.6.4 Model očakávaných strát - požiadavka na celé obdobie trvania úveru

Opravné položky by mali byť rozlišované počas celého trvania úveru, od jeho poskytnutia až po jeho zánik, a mali by pokrývať všetky očakávané straty. Tento prístup sa zvyčajne aplikuje na portfóliovej báze a vychádza z predpokladaných budúcich cash flow spojených s aktívami, ktoré spoločnosť eviduje k dátumu zostavenia účtovnej závierky. Tento koncept tvorí základ pre revíziu štandardu ISA 39 a zároveň pre IFRS 9, konkrétne v jeho druhej fáze: Amortizovaná hodnota a znehodnotenie. (Pročková,2012)

Model navrhnutý Radou pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB) zahŕňa diskontovanie predpokladaných cash flow pôvodnou úrokovou mierou. Tento prístup však nezohľadňuje aktuálne pohyby úrokových sadzieb na trhu. Naopak, diskontovanie cash flow efektívnou úrokovou mierou počas celej životnosti úveru by malo lepšie reflektovať trhové podmienky, kreditné spready a očakávané budúce ekonomické prostredie. Podľa Federácie európskych účtovníkov (FEE) by takýto prístup mohol pomôcť zmierniť procyklickosť pri tvorbe opravných položiek. (Pročková,2012)

Napriek týmto výhodám zostáva niekoľko nevyriešených otázok. Odhady budúcich cash flow sú výrazne subjektívne v porovnaní s modelom založeným na vzniknutých stratách. Zároveň nie je jasne definované, ako rozšíriť očakávané straty na produkty s flexibilným charakterom, ako sú kontokorenty alebo revolvingové úvery. Okrem toho, postoj k znehodnoteným úverom a ich vylúčeniu z portfólií nie je jednotne stanovený, čo vyvoláva otázky ohľadom vplyvu na odhady, spätné testovanie a spracovanie úverov, ktoré zostávajú v portfóliu napriek znehodnoteniu. (Pročková,2012)

1.6.5 Model očakávaných strát - dynamická tvorba opravných položiek

Dynamická tvorba opravných položiek nebola doteraz dostatočne presne definovaná a jej využitie vo finančných výkazoch je obmedzené. Koncept predstavený Bank of England v roku 2002 je postavený na princípe každoročnej tvorby opravných položiek na úvery, ktorá zohľadňuje pravdepodobnosť strát vypočítanú na základe historických údajov, pričom tieto údaje presahujú životnosť samotných úverov. Mechanizmus spočíva v odhade priemerného percenta historických strát z dlhodobých údajov, s ktorým banky porovnávajú aktuálne opravné položky a následne ich upravujú tak, aby zodpovedali tomuto priemeru. (Pročková,2012)

Tento prístup umožňuje bankám byť obozretnejšími počas obdobia ekonomického rastu, pričom v čase poklesu umožňuje znížiť opravné položky na zmiernenie dopadov krízových období. Na jednej strane môže takýto mechanizmus stabilizovať výsledky bánk, keďže obsahuje aj zložku neočakávaných strát. Na druhej strane však môže zvýšiť riziko počas ekonomických kríz alebo poklesov trhov, keď rezervy nemusia byť dostatočné na pokrytie vzniknutých strát. (Pročková,2012)

Ďalším problémom môže byť obmedzenie transparentnosti pre investorov, ktorí očakávajú úzke prepojenie medzi finančnými výsledkami bánk a ich reálnou výkonnosťou. Napriek tomu, že dynamická tvorba opravných položiek umožňuje určitú flexibilitu, v krízových obdobiach sa môže ukázať, že vytvorené rezervy sú nedostatočné a banky musia pristúpiť k dodatočnej tvorbe opravných položiek, čo môže ešte viac zaťažiť ich hospodárenie. (Pročková,2012)

1.7 Zhodnotenie jednotlivých modelov

1. Model vzniknutých strát – individuálne špecifické ohodnotenie

Výhodou tohto modelu je presné posúdenie každého úveru, čo umožňuje individuálnu analýzu rizika a presné vyhodnotenie znehodnotenia. Hlavnou nevýhodou je subjektivita rozhodovania, keďže úsudok experta zohráva kľúčovú úlohu. Tento model je zároveň časovo

náročný a menej efektívny pri veľkých portfóliách, kde individuálne hodnotenie každého úveru nie je praktické.

2. Model vzniknutých strát – portfóliové ohodnotenie

Portfóliový model umožňuje efektívnejšie posúdenie znehodnotenia v prípade homogénnych skupín úverov. Založený je na historických stratách, čo znamená, že poskytuje objektívnejší prístup ako individuálne ohodnotenie. Nevýhodou je nízka porovnateľnosť medzi bankami, keďže každá môže definovať portfóliá rozdielne. Tento model navyše nemusí vždy reflektovať aktuálnu ekonomickú situáciu.

3. Model očakávaných strát – na základe požiadaviek Bazileja II

Tento model zavádza systematickejší prístup k predikcii strát tým, že pracuje s pravdepodobnosťou zlyhania v ročnom horizonte. Výhodou je jeho schopnosť zmiernovať cyklické výkyvy v tvorbe opravných položiek. Na druhej strane, model nezohľadňuje straty, ktoré môžu vzniknúť po uplynutí jednoročného obdobia, a jeho reakcia na zmeny v ekonomickom prostredí je obmedzená.

4. Model očakávaných strát – požiadavka na celé obdobie trvania úveru

Tento model zabezpečuje komplexnejší prístup k očakávaným stratám počas celého životného cyklu úveru. Jeho výhodou je zohľadnenie budúcich cash flow a širšia perspektíva hodnotenia rizík. Nevýhodou je vysoká subjektivita pri odhadoch budúcich strát, ako aj komplikácie pri aplikácii na flexibilné úverové produkty.

5. Model očakávaných strát – dynamická tvorba opravných položiek

Dynamický model sa snaží stabilizovať výsledky bánk prostredníctvom dlhodobého priemerovania historických strát. Tento prístup môže byť prospešný pri zmiernovaní dopadov ekonomických cyklov, no jeho hlavnou nevýhodou je riziko nedostatočných rezerv v čase ekonomickej krízy. Navyše, tento model môže znižovať transparentnosť pre investorov a regulátorov.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Cieľom diplomovej práce je analyzovať problematiku tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v bankovom sektore a ich vplyv na finančné riadenie bánk. Osobitná pozornosť bude venovaná správne vykazovaniu týchto nástrojov v súlade s platnou legislatívou a medzinárodnými účtovnými štandardmi. Cieľom je tiež zhodnotiť optimalizáciu ich použitia tak, aby zabezpečovali verný a pravdivý obraz účtovníctva a zároveň prispievali k efektívnemu riadeniu rizík.

Metodika práce pozostáva z:

a) analýzy a syntézy relevantnej odbornej literatúry, právnych predpisov a medzinárodných účtovných štandardov (IFRS 9, IAS 37), ktoré upravujú tvorbu a zúčtovanie opravných položiek a rezerv v bankovníctve,

b) získania a analýzy účtovných údajov a finančných výkazov vybranej banky, ktoré využívajú opravné položky a rezervy ako súčasť svojho rizikového manažmentu.

Metódy skúmania zahŕňajú:

a) skúmanie vzťahu medzi tvorbou opravných položiek a rezerv a ich vplyvom na finančnú stabilitu bánk,

b) hodnotenie vplyvu týchto účtovných operácií na hospodársky výsledok a daňovú povinnosť bánk,

c) porovnanie postupov vybraných bánk v oblasti tvorby opravných položiek a rezerv s požiadavkami regulátorov a účtovných štandardov.

Štruktúra práce je nasledovná:

Prvá kapitola sa venuje teoretickej analýze účtovania opravných položiek a rezerv v bankovníctve, ich klasifikácii, legislatívnym požiadavkám a účtovným štandardom, pričom metódou syntézy spája teoretické poznatky do uceleného rámca.

V ďalšej kapitole sa práca sústreďuje na praktickú analýzu tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v konkrétnej banke.

Výsledkom diplomovej práce je komplexné zhodnotenie tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v banke.

Hypotéza: Predpokladáme, že banky tvoria opravné položky a rezervy v adekvátnej výške, v súlade so zásadou opatrnosti, tak aby účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva.

3 Výsledky práce a diskusia

V diplomovej práci sa zameriavame na zhodnotenie tvorby a zúčtovania opravných položiek a rezerv v bankovom sektore, pričom skúmame ich vplyv na finančnú stabilitu bánk, hospodárske výsledky. Tiež sa zameriame na audit opravných položiek na zlyhané úvery a audit rezerv.

3.1 Účtovné zobrazenie rezerv v bankovom subjekte

Banka ABC, a.s. poskytuje bankové záruky svojim klientom, pričom na krytie potenciálnych záväzkov vyplývajúcich z týchto záruk vytvára rezervy. Na základe interných rizikových modelov a historických údajov banka odhaduje, že určité percento zo záruk môže viesť k plneniu záväzku.

Tabuľka č. 1 – Účtovanie rezervy

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Tvorba rezervy na vystavené záruky	651	541
2	Použitie rezervy na vystavené záruky	541	751

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tvorba rezervy sa zaúčtuje v prospech účtu 651 - *Náklady na tvorbu rezervy na záväzky zo základných činností* a na ťarchu účtu 541 – *Rezervy*

Zrušenie/použitie rezervy sa zaúčtuje v prospech účtu 541 - *Rezervy* a na ťarchu účtu 751 - *Výnosy zo zrušenia rezerv na záväzky zo základných činností*

Banka ABC, a.s. vystavila bankové záruky svojim klientom, čím prevzala podmienený záväzok, že v prípade nesplnenia povinností klientov voči tretím stranám môže byť povinná plniť za nich.

Dôvod použitia rezervy:

V prípade, že niektorý z klientov nesplní svoje záväzky a tretia strana uplatní bankovú záruku, banka musí z tejto rezervy uhradiť požadovanú sumu. Čerpanie rezervy umožňuje banke jednak

kryť finančné riziká spojené s poskytnutými zárukami a predísť neočakávanému zaťaženiu hospodárskeho výsledku.

3.2 Účtovné zobrazenie opravných položiek k zlyhaným úverom v bankovom subjekte

Banka ABC, a.s. poskytla svojmu firemnému klientovi XYZ, s.r.o. úver na nákup nových strojov. Úver je poskytnutý na 5 rokov. Úver je prevedený priamo na bežný účet klienta vedený v banke.

Klient bude splácať úver mesačne, pričom prvá splátka úveru a úroku sa uskutoční o mesiac.

Tabuľka č. 2 – Účtovné zobrazenie poskytnutého úveru

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Vydané potvrdenie klientovi o otvorení úverového príslubu	999	912
2	Čerpanie úveru podľa úverovej zmluvy	212	221
3	Platba poplatku za poskytnutie úveru z účtu klienta	221	354
4	Zrušenie časti úverového príslubu vo výške úveru	912	999
5	Časové rozlíšenie úrokov z úveru na základe úverovej zmluvy	212	711

Zdroj: Vlastné spracovanie

Účtovanie potvrdenia o otvorení úverového príslubu sa účtuje na podsúvahové účty a to na stranu Má dať účtu 999 – *Pomocné súvzťažné účty* a na stranu Dal účtu 912 – *Záväzky z budúcich úverov a pôžičiek*

Čerpanie resp. poskytnutie úveru sa účtuje na stranu Má dať účtu 212 – *Dlhodobé úvery a pôžičky* a stranu Dal účtu 221 – *Bežné účty klientov*.

Platba poplatku za poskytnutí úver sa účtuje na stranu Má dať účtu 221 – Bežné účty klientov a stranu Dal účtu 354 – Výnosy budúcich období

Zrušenie časti úverového prísľubu sa účtuje na stranu Má dať účtu 912 – Závazky z budúcich úverov a pôžičiek a na stranu Dal účtu – 999 – Pomocné súvzťažné účty

Časové rozlíšenie úrokov z úveru sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 212 – Dlhodobé úvery a pôžičky a na stranu Dal účtu 711 - Výnosy z ostatných úrokov

Klient sa dostal do finančných ťažkostí a prestal splácať úver. Po 30 dňoch omeškania banka podľa svojich interných pravidiel a účtovných štandardov vytvára opravnú položku k úveru vo výške 20 % z nesplatenej istiny.

Tabuľka č. 3 – Tvorba opravnej položky k úveru

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Preúčtovanie úveru	241	212
2	Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov	241	711
3	Tvorba opravnej položky k úveru	669	249

Zdroj: Vlastné spracovanie

V prípade kedy banka musí tvoriť opravnú položky k znehodnotením úverom, ktoré sú v omeškani 31 až 90 dní, účtuje na stranu Má dať účtu 241 – Pohľadávky z úverov s výhradou s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 31 do 90 dní a na stranu Dal účtu 212 – Dlhodobé úvery a pôžičky

Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 241 - Pohľadávky z úverov s výhradou s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 31 do 90 dní stranu Dal účtu 711 - Výnosy z ostatných úrokov

Následne sa zaúčtuje opravná položka a to na stranu Má dať účtu 669 – Náklady na tvorbu opravných položiek a na stranu Dal účtu 249 – Opravná položka k pohľadávkam so zníženou

hodnotou s identifikovaným znehodnotením. Klient ale nakoniec začal splácať svoj úver a banka musela opravnú položku zrušiť

Tabuľka č. 4 – Zrušenie opravnej položky

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Prijatá úhrada od klienta (splátka úveru)	221	241
2	Výnos zo zrušenie opravnej položky	249	769

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ak klient začne úver znova splácať banka musí predmetnú opravnú položku zrušiť.

Prijatá úhrada od klienta na splatenie úveru sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 221 – Bežné účty klientov a stranu Dal účtu 241 - Pohľadávky z úverov s výhradou s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 31 do 90 dní.

Zrušenie opravnej položky sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 249 - Opravná položka k pohľadávkam so zníženou hodnotou s identifikovaným znehodnotením a stranu Dal účtu 769 – Výnosy zo zrušenia opravných položiek.

V prípade ak by klient naďalej svoj úver nespĺcal a bol by v omeškaní viac ako 90 dní banka bude účtovať nasledovne:

Tabuľka č. 5 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 91-180 dní

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Preúčtovanie úveru	242	241
2	Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov	242	711
3	Tvorba opravnej položky k úveru	669	249

Zdroj: Vlastné spracovanie

Banka musí preúčtovať úverovú pohľadávku na stranu Dal účtu 241 - Pohľadávky z úverov s výhradou s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 31 do 90 dní a na

stranu Má dať účtu 242 - Pohľadávky z úverovo neštandardné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 91 do 180 dní.

Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 242 - Pohľadávky z úverovo neštandardné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 91 do 180 dní a stranu Dal účtu 711 - Výnosy z ostatných úrokov

Následne sa zaúčtuje opravná položka a to na stranu Má dať účtu 669 – Náklady na tvorbu opravných položiek a na stranu Dal účtu 249 – Opravná položka k pohľadávkam so zníženou hodnotou s identifikovaným znehodnotením.

V prípade ak by klient bol v omeškaní viac ako 181 dní banka bude účtovať nasledovne:

Tabuľka č. 6 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 181-360 dní

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Preúčtovanie úveru	243	242
2	Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov	243	711
3	Tvorba opravenej položky k úveru	669	249

Zdroj: Vlastné spracovanie

Banka je nútená preúčtovať úverovú pohľadávku na stranu Dal účtu 242 - Pohľadávky z úverov neštandardné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 91 do 180 a dní na stranu Má dať účtu 243 - Pohľadávky z úverovo pochybné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 181 do 361 dní.

Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 243 - Pohľadávky z úverov pochybné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 91 do 180 dní a stranu Dal účtu 711 - Výnosy z ostatných úrokov.

Následne sa zaúčtuje opravná položka a to na stranu Má dať účtu 669 – Náklady na tvorbu opravných položiek a na stranu Dal účtu 249 – Opravná položka k pohľadávkam so zníženou hodnotou s identifikovaným znehodnotením.

Ak by bol klient v omeškaní splácania úveru viac ako 361 banka by účtovala nasledujúce účtovné prípady:

Tabuľka č. 7 – Tvorba opravnej položky k zlyhanému úveru – 361-x dní

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Preúčtovanie úveru	244	243
2	Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov	244	711
3	Tvorba opravnej položky k úveru	669	249

Zdroj: Vlastné spracovanie

Banka preúčtuje úverovú pohľadávku na stranu Dal účtu 243 - Pohľadávky z úverov pochybné s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 181 do 361 dní a na stranu Má dať účtu 244 - Pohľadávky z úverov stratové s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 361 a viac dní.

Preúčtovanie časovo rozlíšených úrokov sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 244 - Pohľadávky z úverov stratové s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia od 361 a viac dní a stranu Dal účtu 711 - Výnosy z ostatných úrokov.

Následne sa zaúčtuje opravná položka a to na stranu Má dať účtu 669 – Náklady na tvorbu opravných položiek a na stranu Dal účtu 249 – Opravná položka k pohľadávkam so zníženou hodnotou s identifikovaným znehodnotením.

3.3 Odpis pohľadávky

Banka usúdila, že predmetná pohľadávka už nebude zaplatená, preto pristúpila k odpisu pohľadávky:

Tabuľka č. 8 – Odpis pohľadávky

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Odpis pohľadávky - istina a úrok	661	244
2	Zrušenie opravnej položky	249	769
3	Právny nárok na zlyhanú pohľadávku	996	999
4	Zinkasovanie časti pohľadávky	221	762
5	Zúčtovanie časti pohľadávky v podsúvahovej evidencii	999	996

Zdroj: Vlastné spracovanie

Odpis pohľadávky sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 661 – Náklady na odpis pohľadávok klientom a ostatným dlžníkom a stranu Dal účtu 244 - Pohľadávky z úverov stratové s identifikovaným znehodnotením a s omeškaním platenia 361 a viac dní.

Následne sa zaúčtuje zrušenie opravnej položky a to na stranu Má dať účtu 249 - Opravná položka k pohľadávkam so zníženou hodnotou s identifikovaným znehodnotením a stranu Dal účtu 769 – Výnosy zo zrušenia opravných položiek.

Takto opísaná pohľadávka je zaevidovaná v podsúvahovej evidencii banky, ale právny nárok na úhradu pohľadávky banke nezanikol, preto sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 996 – Odpísané pohľadávky a stranu Dal účtu 999 – Pomocné súvzťažné účty.

Banka nakoniec časť pohľadávky zinkasuje a inkaso zaúčtuje na stranu Má dať účtu 221 – Bežné účty klientov a stranu Dal účtu 762 – Výnosy z odpísaných pohľadávok voči klientom a ostatným dlžníkom.

Takto zúčtovanie časti pohľadávky sa v podsúvahovej evidencii zaúčtuje na stranu Má dať účtu 999 – Pomocné súvzťažné účty a stranu Dal účtu 996 – Odpísané pohľadávky .

3.4 Účtovanie znehodnotenia poskytnutých úverov iným bankám

Keď banka poskytne úver inej banke, vzniká jej pohľadávka, ktorá predstavuje aktívum v jej účtovnej evidencii. V závislosti od schopnosti dlžníka splácať svoje záväzky je potrebné posúdiť, či existuje riziko znehodnotenia tejto pohľadávky. V prípade identifikácie takéhoto rizika banka vytvára opravnú položku, ktorá slúži na vyjadrenie zníženia hodnoty úveru v účtovníctve.

Tabuľka č. 9 – Účtovanie poskytnutého úveru inej banke a tvorba opravnej položky

Poradové číslo	Text	MD	D
1	Poskytnutie úveru inej banke	132	137
2	Zúčtovanie poskytnutého úveru na účte v NBS	137	121
3	Preklasifikovanie úveru a úrokov na znehodnotený z dôvodu nesplácania	138	132
4	Tvorba opravnej položky k úveru	669	139
5	Splatenie úveru - zúčtovanie na účte v NBS	121	137
6	Zúčtovanie znehodnoteného úveru	137	138
7	Zúčtovanie opravnej položky	139	769

Zdroj: Vlastné spracovanie

Poskytnutý úver inej banke sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 132 – Poskytnuté úvery a stranu Dal účtu 137 – Ostatné záväzky voči bankám.

Zároveň sa úver zúčtuje na účte v Národnej banke Slovenska a to na strane Má dať účtu 137 – Ostatné záväzky voči bankám a strane Dal účtu 121 – Bežné účty v Národnej banke Slovenska a v zahraničných emisných bankách.

Keď banka vystupujúca ako dlžník prestane úver splácať, banka ktorá úver poskytla je povinná preklasifikovať úver a vytvoriť opravnú položku.

Preklasifikácia sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 138 – Znehodnotený úvery, vklady a ostatné pohľadávky voči bankám a stranu Dal účtu 132 – Poskytnuté úvery.

Vytvorenie opravnej položky sa zaúčtuje na stranu Má dať účtu 669 – Náklady na tvorbu opravných položiek a stranu Dal účtu 139 – Opravná položka k znehodnoteným úverom, vkladom a ostatným pohľadávkam vo výške 100 % hodnoty úverovej pohľadávky.

V momente keď dlžnícka banka znova začne splácať úver, veriteľská banka zaúčtuje splatenie úveru na strane Má dať účtu 121 - Bežné účty v Národnej banke Slovenska a v zahraničných emisných bankách a strane Dal účtu 137 - Ostatné záväzky voči bankám a zúčtuje úver na strane Má dať účtu 137 - Ostatné záväzky voči bankám a strane Dal účtu 138 – Znehodnotenú úvery, vklady a ostatné pohľadávky voči bankám.

V poslednom kroku sa zaúčtuje zrušenie opravnej položky na strane Má dať účtu 139 - Opravná položka k znehodnoteným úverom, vkladom a ostatným pohľadávkam a strane Dal účtu 769 – Výnosy zo zrušenia opravných položiek.

3.5 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za rok 2023

V diplomovej práci budeme analyzovať spoločnosť Tatrabanka keďže patrí medzi najinovatívnejšie banky na Slovensku a dlhodobo kladie dôraz na transparentnosť a precízne riadenie rizík, pravidelne publikuje podrobné finančné výkazy a správy, ktoré obsahujú relevantné údaje o tvorbe opravných položiek a stratégiách riadenia úverového rizika a ako jedna z najväčších bánk na Slovensku, Tatrabanka spravuje rozsiahle úverové portfólio, čo umožňuje získať reprezentatívne údaje pre analýzu zlyhaných úverov a ich krytia opravnými položkami.

Obrázok č. 1 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2023

20. Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote

Členenie finančných aktív oceňované v amortizovanej hodnote k 31. decembru 2023:

	Hrubá účtovná hodnota	Opravné položky	Čistá účtovná hodnota
Úvery a preddavky voči bankám	194778,00	-	194778,00
Operácie na peňažnom trhu	142126,00	-	142126,00
Obrátené repo obchody	52652,00	-	52652,00
Úvery a preddavky voči klientom	14351046,00	-246276,00	14104770,00
Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov	928442,00	-20492,00	907950,00
Pohľadávky z kreditných kariet	119871,00	-5308,00	114563,00
Faktoring a úvery kryté zmenkami	101314,00	-721,00	100593,00
Hypotekárne úvery a úvery na bývanie	5485079,00	-33402,00	5451677,00
Americké hypotéky	1119413,00	-8572,00	1110841,00
Spotrebné úvery	1288592,00	-88646,00	1199946,00
Pohľadávky z finančného lízingu	386358,00	-13540,00	372818,00
Investičné, prevádzkové a ostatné úvery	4921977,00	-75595,00	4846382,00

Zdroj: Výročná správa Tatrabanke 2023

Spoločnosť Tatrabanke a. s. za finančný rok 2023 zaúčtovala opravné položky v celkovej výške 246 276 000 € pričom Úvery a preddavky voči bankám dosahujú hrubú účtovnú hodnotu 194 778 000 EUR, pričom nevykazujú žiadne opravné položky, takže ich čistá účtovná hodnota zostáva rovnaká. Tento fakt naznačuje ich nízke riziko, keďže banky ako dlžníci sú regulované subjekty s vysokou bonitou, čo minimalizuje pravdepodobnosť zlyhania. Podobná situácia je aj pri operáciách na peňažnom trhu vo výške 142 126 000 EUR a obrátených repo obchodoch vo výške 52 652 000 EUR, ktoré sú bez opravných položiek, keďže ide o vysoko likvidné nástroje so zabezpečením v podobe cenných papierov.

Pri celkovej hodnote úveroch a preddavkoch voči klientom je hrubá účtovná hodnota 14 351 046 000 EUR a celková výška opravných položiek je vo výške -246 276,00 EUR, pričom čistá účtovná hodnota dosahuje 14 104 770 000 EUR. Táto miera opravných položiek predstavuje 1,72 %, čo naznačuje stabilnú kvalitu úverového portfólia banky.

Vyššie riziko je viditeľné pri kontokorentných úveroch a prečerpaniach bežných účtov, kde hrubá účtovná hodnota predstavuje 928 442 000 EUR, opravné položky sú -20 492 000 EUR a čistá účtovná hodnota dosahuje 907 950,00 EUR.

Podiel opravných položiek na úrovni 2,21 % odzrkadľuje vyššie riziko nesplácania, keďže tento typ úverov je poskytovaný na krátke obdobie a často slúži ako núdzové financovanie. Výrazne vyšší podiel opravných položiek je pri pohľadávkach z kreditných kariet, kde hrubá účtovná hodnota dosahuje 119 871 000 EUR, opravné položky -5 308 000 EUR a čistá

úctovná hodnota 114 563 000 EUR. Podiel opravných položiek na úrovni 4,43 % odráža vyššiu mieru nesplácania, čo je typické pre tento druh úverov.

Faktoring a úvery kryté zmenkami s hrubou účtovnou hodnotou 101 314 000 EUR vykazujú opravné položky vo výške -721 000 EUR, čo predstavuje podiel 0,71 % a čistú účtovnú hodnotu 100 593 000 EUR. Nízky podiel opravných položiek naznačuje, že tieto úvery sú zabezpečené pohľadávkami, čím sa znižuje ich rizikovosť.

Hypotekárne úvery a úvery na bývanie patria medzi najmenej rizikové produkty v portfóliu banky, keďže sú zabezpečené nehnuteľnosťou. Hrubá účtovná hodnota tejto kategórie je 5 485 079 000 EUR, pričom opravné položky predstavujú -33 402 000 EUR a čistá účtovná hodnota je 5 451 677 000 EUR, čo znamená podiel opravných položiek 0,61 %.

Americké hypotéky, ktoré sú taktiež zabezpečené nehnuteľnosťou, majú hrubú účtovnú hodnotu 1 119 413 000 EUR, opravné položky vo výške -8 572 000 EUR a čistú účtovnú hodnotu 1 110 841 000 EUR, pričom podiel opravných položiek dosahuje 0,77 %. Keďže americké hypotéky môžu byť použité na akýkoľvek účel, riziko nesplácania je mierne vyššie ako pri štandardných hypotekárnych úveroch.

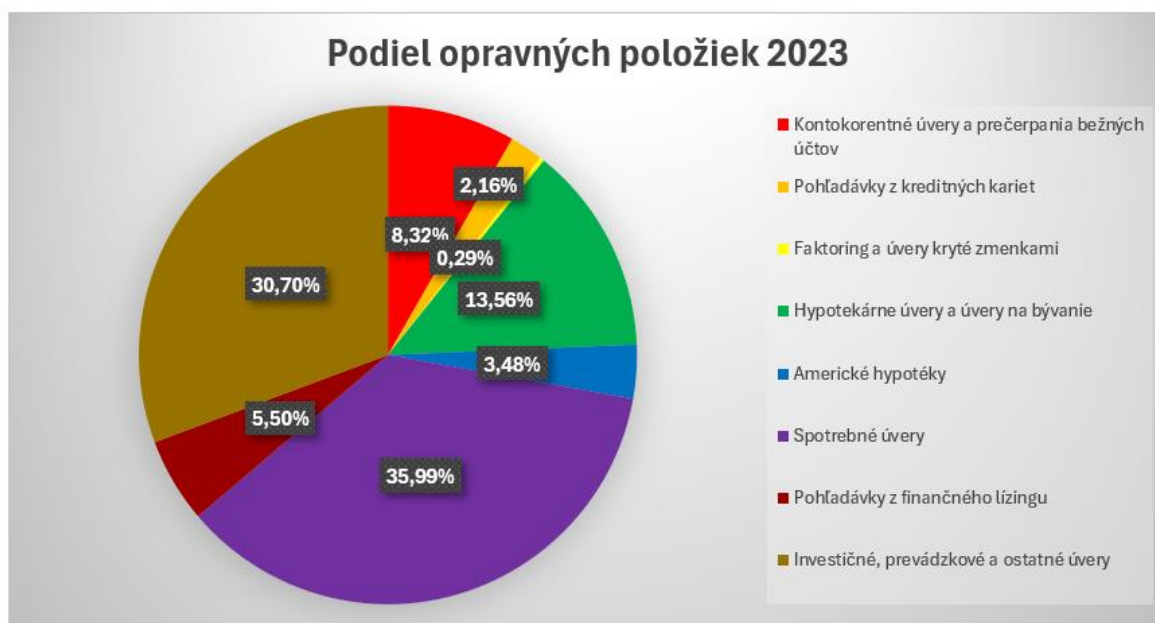
Najrizikovejšou kategóriou sú spotrebné úvery, kde je najvyšší podiel opravných položiek 6,88 %. Hrubá účtovná hodnota tejto kategórie je 1 288 592 000 EUR, opravné položky predstavujú -88 646,00 EUR a čistá účtovná hodnota je 1 199 946 000 EUR. Keďže ide o nezabezpečené úvery, banka čelí výrazne vyššiemu riziku nesplácania.

Pohľadávky z finančného lízingu s hrubou účtovnou hodnotou 386 358 000 EUR majú opravné položky vo výške -13 540 000 EUR, čo znamená podiel 3,50 %, pričom čistá účtovná hodnota je 372 818 000 EUR. To naznačuje mierne zvýšené riziko, no zároveň aj určitú úroveň zabezpečenia v podobe predmetu lízingu.

Pri investičných, prevádzkových a ostatných úveroch dosahuje hrubá účtovná hodnota 4 921 977 000 EUR, opravné položky predstavujú -75 595 000 EUR a čistá účtovná hodnota je 4 846 382 000 EUR. Podiel opravných položiek 1,54 % naznačuje, že tieto podnikové úvery sú mierne rizikovejšie než hypotekárne úvery, no stále sa nachádzajú na relatívne prijateľnej úrovni.

Celková analýza ukazuje, že banka najviac rizík spojených s nesplácaním eviduje pri nezabezpečených úveroch, ako sú spotrebné úvery a kreditné karty, zatiaľ čo hypotekárne úvery a úvery voči bankám patria medzi najmenej rizikové kategórie. Výška opravných položiek je priamo úmerná rizikovosti jednotlivých typov úverov, pričom najvyššie opravné položky sú tvorené tam, kde je predpokladané najväčšie riziko zlyhania.

Graf č. 1 – Podiel opravných položiek k 31.12.2023

Zdroj: Vlastné spracovanie

Koláčový graf znázorňuje podiel jednotlivých kategórií úverov na celkových opravných položkách a ukazuje, že najväčší segment (35,99 %) patrí spotrebným úverom.

Druhý najväčší segment (30,70 %) predstavujú investičné, prevádzkové a ostatné úvery.

Hypotekárne úvery a úvery na bývanie tvoria 13,56 %, čo je výrazný podiel vzhľadom na ich nižšiu rizikovosť.

Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov majú podiel 8,32. Tento segment vykazuje vyššie riziko nesplácania, pretože ide o flexibilné úverové produkty, ktoré klienti využívajú podľa potreby.

Pohľadávky z finančného lízingu predstavujú 5,50 % celkových opravných položiek.

Americké hypotéky majú podiel 3,48 % a podiel opravných položiek sú viditeľné aj pri pohľadávkach z kreditných kariet (2,16 %).

Najnižší podiel (0,29 %) patrí faktoringu a úverom krytým zmenkami, čo poukazuje na ich nízke riziko a minimálnu potrebu tvorby opravných položiek. Vzhľadom na zabezpečenie pohľadávkami alebo zmenkami ide o stabilnejšiu kategóriu s nízkou mierou zlyhania.

3.6 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s za rok 2022

Obrázok č. 2 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2022

20. Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote

Členenie finančných aktív oceňované v amortizovanej hodnote k 31. decembru 2022:

	Hrubá účtovná hodnota	Opravné položky	Čistá účtovná hodnota
Úvery a preddavky voči bankám	195 011,00	-	195 011,00
Operácie na peňažnom trhu	149 782,00	-	149 782,00
Obrátené repo obchody	45 224,00	-	45 224,00
Ostatné úvery a pohľadávky voči bankám	5,00	-	5,00
Úvery a preddavky voči klientom	13 981 867,00	245 058,00	13 736 809,00
Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov	1 032 361,00	19 501,00	1 012 860,00
Pohľadávky z kreditných kariet	109 190,00	4 503,00	104 687,00
Faktoring a úvery kryté zmenkami	66 670,00	599,00	66 071,00
Hypotekárne úvery a úvery na bývanie	5 423 611,00	35 717,00	5 387 894,00
Americké hypotéky	1 136 710,00	8 238,00	1 128 472,00
Spotrebné úvery	1 145 585,00	71 511,00	1 074 074,00
Pohľadávky z finančného lízingu	356 179,00	12 490,00	343 689,00
Investičné, prevádzkové a ostatné úvery	4 711 561,00	92 499,00	4 619 062,00

Zdroj: Výročná správa Tatrabanky 2022

Z dostupných údajov vidíme, že celkové úvery a preddavky voči klientom dosiahli hrubú účtovnú hodnotu 13,98 miliardy eur, pričom opravné položky predstavovali 245 miliónov eur. To znamená, že banka odhadla riziko nesplácania na úrovni 1,75 % celkového objemu úverov, čím sa čistá účtovná hodnota znížila na 13,73 miliardy eur. Podiel opravných položiek sa líši podľa jednotlivých segmentov úverového portfólia a naznačuje, v ktorých oblastiach banka vníma vyššie riziko.

Najvyšší podiel opravných položiek bol zaznamenaný pri spotrebných úveroch, kde dosahuje až 6,24 %. Tento segment je tradične považovaný za rizikovejší, keďže ide o nezabezpečené úvery poskytované fyzickým osobám na osobnú spotrebu. Vyššia miera

opravných položiek môže naznačovať zhoršujúcu sa platobnú disciplínu klientov, pravdepodobne v dôsledku rastúcich životných nákladov a ekonomickej neistoty.

Podobne vysoké opravné položky evidujeme aj pri pohľadávkach z kreditných kariet, kde dosahujú 4,12 %. Tento trend je očakávaný, keďže kreditné karty predstavujú krátkodobé a nezabezpečené úvery s vyšším rizikom nesplácania.

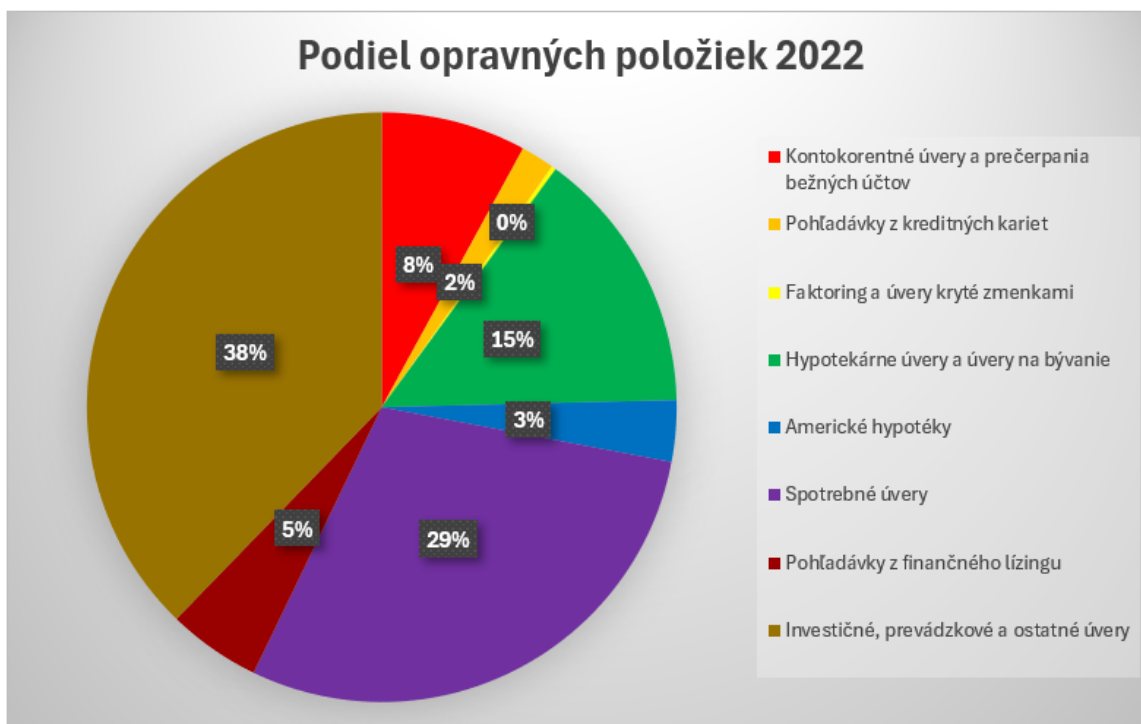
V segmente pohľadávok z finančného lízingu sa opravné položky pohybujú na úrovni 3,51 %, čo môže súvisieť s poklesom dopytu po lízingových produktoch alebo s vyššou mierou nesplácania. Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov vykazujú opravné položky na úrovni 1,89 %, čo odráža relatívne vyššiu rizikovosť tohto typu úverov, keďže ide o krátkodobé financovanie s vysokou variabilitou splácania.

Relatívne nižšie opravné položky sú zaznamenané pri investičných, prevádzkových a ostatných úveroch, kde dosahujú 1,96 %. To naznačuje stabilnejšiu platobnú disciplínu v korporátnom segmente, aj keď istá opatrnosť je na mieste, keďže firmy môžu byť citlivé na zmeny v makroekonomickom prostredí.

Najnižšiu mieru opravných položiek evidujeme v segmente hypotekárnych úverov a úverov na bývanie, kde predstavujú len 0,66 %. To poukazuje na stabilitu tohto segmentu, keďže hypotekárne úvery sú dlhodobo považované za menej rizikové vďaka zabezpečeniu nehnuteľnosťou. Podobne aj americké hypotéky vykazujú nízku mieru opravných položiek na úrovni 0,72 %, čo naznačuje, že klienti sú stále schopní splácať svoje záväzky v tejto kategórii.

Celkovo možno konštatovať, že banka aktívne riadi úverové riziká a zohľadňuje makroekonomické podmienky pri tvorbe opravných položiek. Výraznejšie opravné položky v spotrebných úveroch a kreditných kartách poukazujú na vyššie riziko nesplácania v týchto segmentoch, zatiaľ čo hypotekárne úvery si udržiavajú stabilitu. Banka tak reflektuje súčasné ekonomické výzvy a nastavuje svoje rezervy primerane očakávanému vývoju v oblasti úverov a pohľadávok.

Graf č. 2 – Podiel opravných položiek k 31.12.2022

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najväčší podiel opravných položiek pripadá na investičné, prevádzkové a ostatné úvery, ktoré tvoria až 37,75 % celkového objemu opravných položiek. Tento vysoký podiel naznačuje, že podnikateľské a firemné úvery majú značné riziko nesplácania. Banky preto k nim musia tvoriť významné opravné položky, aby pokryli potenciálne straty. Tento segment je v koláčovom grafe najväčší a vizuálne dominantný.

Druhým najvýraznejším segmentom sú spotrebné úvery, na ktoré pripadá 29,18 % všetkých opravných položiek. Tento podiel naznačuje, že spotrebné úvery, ktoré si berú fyzické osoby na financovanie rôznych osobných potrieb, predstavujú jedno z najrizikovejších portfólií. Vyššie riziko pramení z nižšej zabezpečenosti týchto úverov a často aj z nižšej finančnej stability dlžníkov. V grafe je tento segment druhý najväčší a jasne vyčnieva oproti ostatným kategóriám.

Tretím najväčším segmentom sú hypotekárne úvery a úvery na bývanie, ktoré tvoria 14,57 % celkových opravných položiek. Hoci hypotekárne úvery bývajú kryté nehnuteľnosťami, ich podiel na opravnej tvorbe nie je zanedbateľný. Dôvodom je fakt, že ide o dlhodobé záväzky, pri ktorých sa môžu vyskytnúť problémy so splácaním, najmä v prípade zhoršenia

ekonomickej situácie alebo poklesu hodnoty nehnuteľností. V grafe je tento segment menší než predchádzajúce dva, ale stále zaberá významnú časť.

Na štvrtom mieste sú kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov, ktoré predstavujú 7,96 % celkovej tvorby opravných položiek. Kontokorenty sú krátkodobé úvery s vysokou flexibilitou, no zároveň sú vystavené vyššiemu riziku nesplácania, najmä ak klient čelí náhlym finančným problémom. V grafe je tento segment viditeľný, ale podstatne menší ako predchádzajúce tri.

Nasledujú pohľadávky z finančného lízingu, ktoré sa podieľajú na opravnej tvorbe 5,10 %. Hoci líziny bývajú kryté financovaným majetkom, opravné položky sa tvoria pre prípady, keď hodnota tohto majetku nestačí na pokrytie nesplateného záväzku. Tento segment je v grafe menší ako kontokorenty, no stále má svoje miesto.

Americké hypotéky, teda úvery zabezpečené nehnuteľnosťou, ale využívané na rôzne účely, tvoria 3,36 % celkovej tvorby opravných položiek. Ich podiel je relatívne nízky, keďže sú kryté nehnuteľnosťami, no stále si vyžadujú tvorbu opravných položiek kvôli potenciálnym rizikám v schopnosti dlžníkov splácať svoje záväzky.

Najmenší podiel opravných položiek sa tvorí k pohľadávkam z kreditných kariet (1,84 %) a faktoringu a úverom krytým zmenkami, ktoré tvoria len 0,24 %. Tieto segmenty sú v grafe najmenšie a predstavujú iba malú časť celkového objemu opravných položiek.

Koláčový graf tak jasne ukazuje, že najväčšie podiely na tvorbe opravných položiek majú investičné a spotrebné úvery, zatiaľ čo hypotekárne úvery, kontokorenty a finančný lízing tvoria menšie, ale stále významné časti. Ostatné kategórie majú len zanedbateľné podiely, čo naznačuje nižšie riziko alebo menší objem úverov v týchto segmentoch.

3.7 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s za rok 2021

Obrázok č. 3 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2021

20. Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote

Členenie finančných aktív oceňovaných v amortizovanej hodnote k 31. decembru 2021:

	Hrubá účtovná hodnota	Opravné položky	Čistá účtovná hodnota
Úvery a preddavky voči bankám	74 240,00	-	74 240,00
Operácie na peňažnom trhu	5 839,00	-	5 839,00
Obrátené repo obchody	68 399,00	-	68 399,00
Ostatné úvery a pohľadávky voči bankám	2,00	-	2,00
Úvery a preddavky voči klientom	12 705 451,00	- 238 757,00	12 466 694,00
Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov	988 650,00	- 17 349,00	971 301,00
Pohľadávky z kreditných kariet	97 683,00	- 5 035,00	92 648,00
Faktoring a úvery kryté zmenkami	70 960,00	- 1 549,00	69 411,00
Hypotekárne úvery a úvery na bývanie	5 147 770,00	- 34 413,00	5 113 357,00
Americké hypotéky	898 160,00	- 8 455,00	889 705,00
Spotrebné úvery	1 069 541,00	- 62 780,00	1 006 761,00
Pohľadávky z finančného lízingu*	363 357,00	- 15 171,00	348 186,00
Investičné, prevádzkové a ostatné úvery	4 069 330,00	- 94 005,00	3 975 325,00

Zdroj: Výročná sprava Tatrabanky 2021

Opravné položky v Tatra banke za rok 2021 poskytujú detailný pohľad na rizikovosť jednotlivých úverových kategórií a odrážajú očakávané straty z nesplácaných úverov. Celková hrubá účtovná hodnota úverov a preddavkov voči klientom dosiahla 12,71 miliardy EUR, pričom opravné položky tvorili 238,76 milióna EUR. To znamená, že banka vyčlenila rezervy na úrovni 1,88 % z celkového objemu týchto úverov.

Pri podrobnejšom pohľade na jednotlivé kategórie je vidieť, že kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov mali opravné položky vo výške 1,75 %. Keďže ide o krátkodobé úvery s flexibilným splácaním, ich rizikovosť je v porovnaní s inými typmi úverov relatívne nízka. Naopak, pohľadávky z kreditných kariet dosiahli podiel opravných položiek až 5,15 %, čo odráža vyššiu mieru nesplácania v tejto kategórii. Kreditné karty sú totiž často využívané klientmi s rôznou finančnou disciplínou a ich splácanie býva menej predvídateľné.

Podobne spotrebné úvery vykázali vyššiu mieru opravných položiek, konkrétne 5,87 %, čo naznačuje ich vyššiu rizikovosť. Tieto úvery sa často využívajú na financovanie bežných výdavkov bez dodatočného zabezpečenia, čo zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania.

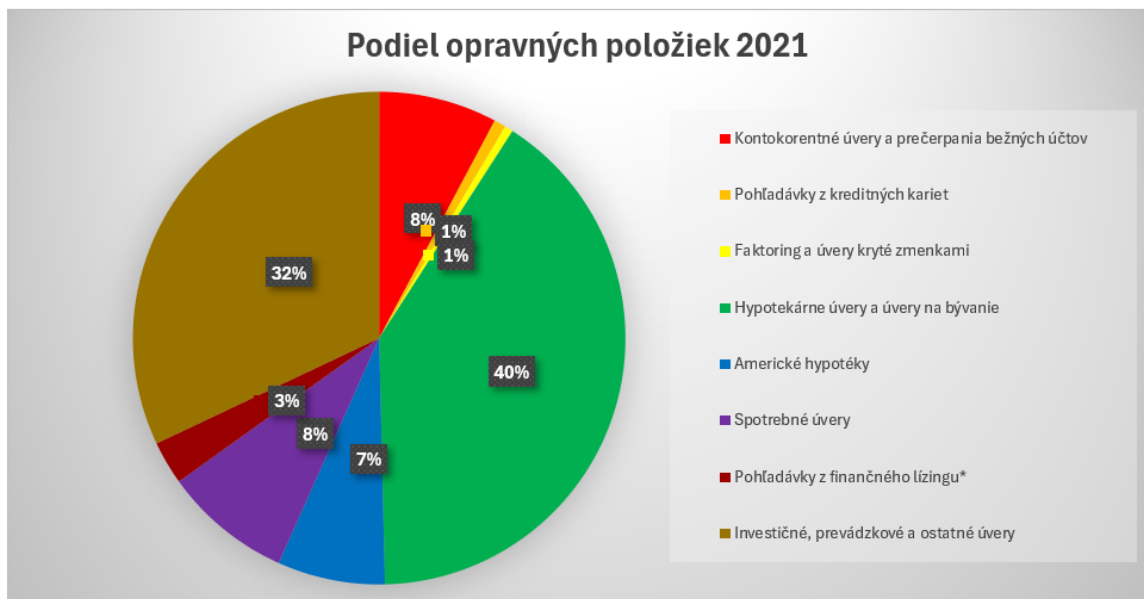
Factoring a úvery kryté zmenkami mali mieru opravných položiek 2,18 %, čo je mierne nad priemerom, avšak stále nižšie ako pri spotrebných úveroch.

Na druhej strane, hypotekárne úvery a úvery na bývanie patrili medzi najmenej rizikové, s opravnými položkami na úrovni 0,67 %. Tento nízky podiel je spôsobený tým, že sú kryté nehnuteľnosťami, ktoré znižujú riziko straty pre banku. Americké hypotéky, ktoré sú podobné klasickým hypotékam, ale poskytujú väčšiu flexibilitu, dosiahli podiel opravných položiek 0,94 %.

V prípade pohľadávok z finančného lízingu boli opravné položky na úrovni 4,18 %, čo naznačuje strednú úroveň rizika. Investičné, prevádzkové a ostatné úvery mali opravné položky na úrovni 2,31 %, čo ukazuje mierne vyššiu rizikovosť oproti hypotékam, ale stále pomerne stabilné portfólio.

Banka aktívne riadi úverové riziká a prispôbuje opravné položky podľa rizikovosti jednotlivých produktov. Hypotekárne úvery majú tradične najnižšie opravné položky vďaka silnému zabezpečeniu, zatiaľ čo spotrebné úvery a kreditné karty vykazujú najvyššie hodnoty z dôvodu vyššieho rizika nesplácania. Celková úroveň opravných položiek na úrovni 1,88 % poukazuje na stabilitu úverového portfólia a efektívne riadenie rizík banky.

Graf č. 3 – Podiel opravných položiek k 31.12.2021

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podiel jednotlivých kategórií úverov na celkových opravných položkách v Tatra banke za rok 2021 znázorňuje koláčový graf. Najväčší podiel na tvorbe opravných položiek majú investičné, prevádzkové a ostatné úvery, ktoré predstavujú 39,37 % z celkového objemu. Tento vysoký podiel poukazuje na značnú rizikovosť týchto úverov, aj keď spadajú do segmentu firemného financovania.

Druhý najväčší podiel majú spotrebné úvery, ktoré tvoria 26,29 % opravných položiek. To potvrdzuje ich vyššiu rizikovosť, keďže ide o úvery poskytované bez dodatočného zabezpečenia, čo zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania.

Na treťom mieste sa nachádzajú hypotekárne úvery a úvery na bývanie, ktoré zodpovedajú za 14,41 % opravných položiek. Napriek ich relatívne nízkemu individuálnemu riziku (oproti napríklad spotrebným úverom) vysoký objem tohto portfólia znamená, že aj malý percentuálny podiel opravných položiek sa prejaví výrazne v absolútnej hodnote.

Ďalšiu významnú časť tvorí kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov, ktoré sa podieľajú 7,27 % na celkových opravných položkách. Tento podiel naznačuje, že krátkodobé úvery a prečerpania sú rizikovejšie ako štandardné úverové produkty, aj keď v menšom rozsahu než spotrebné úvery.

Pohľadávky z finančného lízingu sa podieľajú na celkových opravných položkách 6,35 %, čo odráža mierne vyššiu mieru nesplácania v tejto oblasti. Nasledujú americké hypotéky s 3,54 %, čo je relatívne nízky podiel, čo naznačuje ich väčšiu stabilitu v porovnaní so spotrebnými úvermi.

Najnižšie zastúpenie v grafe majú pohľadávky z kreditných kariet s 2,11 % a faktoring a úvery kryté zmenkami s 0,65 %. Kreditné karty síce majú vyššiu mieru nesplácania, no ich absolútny objem v portfóliu banky je nižší, čo znižuje ich podiel na celkových opravných položkách. Faktoring a úvery kryté zmenkami majú úplne najnižší podiel, čo môže naznačovať ich nižšiu rizikovosť alebo menší objem týchto produktov v bankovom portfóliu.

Celkový pohľad na koláčový graf ukazuje, že oprávnenia na najrizikovejšie produkty (spotrebné úvery, kreditné karty, kontokorenty) tvoria značnú časť opravných položiek, zatiaľ čo hypotéky a finančný lízing majú síce vyššie objemy, ale nižšie podiely opravných položiek vzhľadom na ich lepšie zabezpečenie.

3.8 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s za rok 2020

Obrázok č. 4 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2020

20. Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote

Členenie finančných aktív oceňovaných v amortizovanej hodnote k 31. decembru 2020:

	Hrubá účtovná hodnota	Opravné položky	Čistá účtovná hodnota
Úvery a preddavky voči bankám	109 854,00	-	109 854,00
Operácie na peňažnom trhu	10 820,00	-	10 820,00
Obrátené repo obchody	99 034,00	-	99 034,00
hodnote k 31. decembru	11 539 683,00	- 223 650,00	11 316 033,00
Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov	835 895,00	- 21 542,00	814 353,00
Pohľadávky z kreditných kariet	92 362,00	- 5 637,00	86 725,00
Faktoring a úvery kryté zmenkami	49 743,00	- 633,00	49 110,00
Hypotekárne úvery a úvery na bývanie	4 704 305,00	- 37 905,00	4 666 400,00
Americké hypotéky	753 332,00	- 9 620,00	743 712,00
Spotrebné úvery	886 035,00	- 58 779,00	827 256,00
Pohľadávky z finančného lízingu	250 578,00	- 6 373,00	244 205,00
Investičné, prevádzkové a ostatné úvery	3 967 433,00	- 83 161,00	3 884 272,00

Zdroj: Výročná správa Tatrabanky 2020

Opravné položky za rok 2020 poskytujú detailný pohľad na rizikovosť jednotlivých úverových kategórií a odrážajú očakávané straty z nesplácaných úverov. Celková hrubá účtovná hodnota úverov a preddavkov voči klientom dosiahla 11,54 miliardy EUR, pričom opravné položky tvorili 223,65 milióna EUR. To znamená, že banka vyčlenila rezervy na úrovni 1,94 % z celkového objemu týchto úverov.

Pri podrobnejšom pohľade na jednotlivé kategórie je vidieť, že kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov mali opravné položky na úrovni 2,58 %. Ide o krátkodobé úvery s flexibilným splácaním, pri ktorých je rizikovosť mierne vyššia, avšak stále relatívne dobre riadená. Naopak, pohľadávky z kreditných kariet vykázali podiel opravných položiek 6,10 %, čo odráža vyššiu mieru nesplácania v tejto kategórii. Kreditné karty často využívajú klienti s rôznou úverovou disciplínou a ich splácanie môže byť menej predvídateľné.

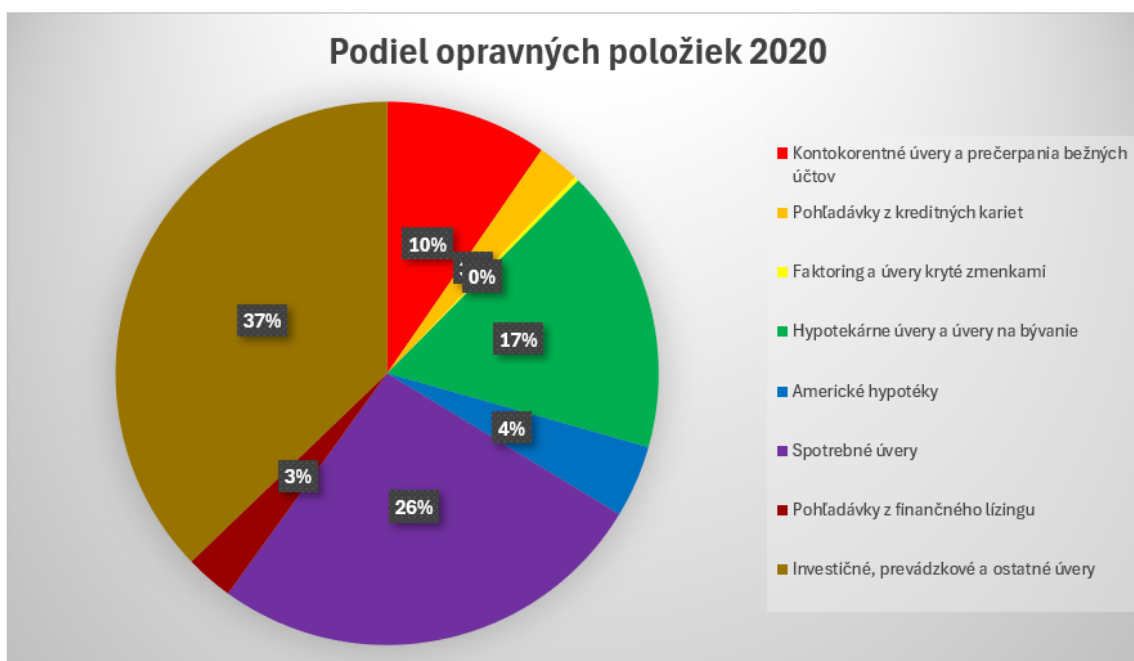
Podobne spotrebné úvery zaznamenali vyšší podiel opravných položiek, a to 6,63 %, čo naznačuje ich vyššiu rizikovosť. Tieto úvery sa často využívajú na financovanie bežných výdavkov bez dodatočného zabezpečenia, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania. Faktoring a úvery kryté zmenkami dosiahli mieru opravných položiek 1,27 %, čo je síce nad úrovňou hypotekárnych úverov, ale stále relatívne nízke v porovnaní so spotrebnými úvermi.

Na druhej strane, hypotekárne úvery a úvery na bývanie patria medzi najmenej rizikové, s opravnými položkami na úrovni 0,81 %. Nízky podiel opravných položiek je spôsobený tým, že tieto úvery sú kryté nehnuteľnosťami, ktoré znižujú riziko straty pre banku. Americké hypotéky, ktoré sú podobné klasickým hypotékam, ale poskytujú väčšiu flexibilitu, dosiahli podiel opravných položiek 1,28 %.

V prípade pohľadávok z finančného lízingu boli opravné položky na úrovni 2,54 %, čo naznačuje strednú úroveň rizika. Investičné, prevádzkové a ostatné úvery mali opravné položky na úrovni 2,10 %, čo ukazuje mierne vyššiu rizikovosť oproti hypotékam, ale stále pomerne stabilné portfólio.

Z týchto údajov vyplýva, že banka aktívne riadi úverové riziká a prispôsobuje opravné položky podľa rizikovosti jednotlivých produktov. Najnižšie opravné položky sú tradične pri hypotekárnych úveroch, ktoré majú silné zabezpečenie, zatiaľ čo najvyššie sa vyskytujú pri spotrebných úveroch a kreditných kartách, ktoré sú náchylnejšie na nesplácanie. Celkové opravné položky na úrovni 1,94 % naznačujú, že banka má stabilné úverové portfólio a primerané riadenie rizík.

Graf č. 4 – Podiel opravných položiek k 31.12.2020

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podiel jednotlivých kategórií úverov na celkových opravných položkách poskytuje dôležitý pohľad na štruktúru kreditného rizika v banke za rok 2020. Z údajov je zrejmé, že najväčší podiel na celkových opravných položkách majú investičné, prevádzkové a ostatné úvery, ktoré tvoria 37,18 % celkových opravných položiek. Tento vysoký podiel naznačuje, že aj keď ide o úvery poskytované primárne podnikateľským subjektom, ich rizikovosť je značná, a banka si preto na ne vytvára vysoké rezervy.

Druhý najväčší podiel pripadá na spotrebné úvery, ktoré predstavujú 26,28 % opravných položiek. Tieto úvery sú typicky nezabezpečené, čo zvyšuje pravdepodobnosť ich nesplácania, a preto banka musí alokovať významnú časť opravných položiek práve na tento segment.

Na treťom mieste sa nachádzajú hypotekárne úvery a úvery na bývanie, ktoré tvoria 16,95 % celkových opravných položiek. Aj keď individuálne riziko pri týchto úveroch patrí medzi najnižšie v portfóliu, ich vysoký objem v bilancii banky spôsobuje, že aj menší percentuálny podiel opravných položiek sa prejaví významne v absolútnej hodnote.

Ďalšiu významnú časť opravných položiek tvoria kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov, ktoré sa podieľajú 9,63 % na celkových opravných položkách. Krátkodobé úvery a prečerpania sú síce flexibilné pre klientov, ale zároveň rizikovejšie, čo sa odráža v potrebe vyšších rezerv.

Pohľadávky z finančného lízingu tvoria 2,85 % opravných položiek, čo odráža mierne vyššiu mieru nesplácania v tejto oblasti. Americké hypotéky majú podiel 4,30 %, čo naznačuje ich vyššiu stabilitu v porovnaní so spotrebnými úvermi, no stále si vyžadujú vyššie rezervy než klasické hypotéky.

Najnižší podiel na opravných položkách majú pohľadávky z kreditných kariet (2,52 %) a faktoring a úvery kryté zmenkami (0,28 %). Napriek tomu, že kreditné karty majú relatívne vysokú mieru nesplácania, ich objem v portfóliu banky je nižší, čo znižuje ich absolútny podiel na opravných položkách. Faktoring a úvery kryté zmenkami majú úplne najnižší podiel, čo môže naznačovať buď ich nižšiu rizikovosť, alebo menší objem v bankovom portfóliu.

Celkový pohľad na štruktúru opravných položiek ukazuje, že banka venuje najväčšiu pozornosť rizikovejším produktom, ako sú spotrebné úvery a investičné úvery, zatiaľ čo hypotekárne úvery a finančný lízing, hoci majú vysoký objem, vykazujú nižšiu mieru opravných položiek vďaka silnejšiemu zabezpečeniu.

3.9 Analýza opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s za rok 2019

Obrázok č. 5 – Finančné aktíva v amortizovanej hodnote v Tatrabanke k 31.12.2019

20. Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote

Členenie finančných aktív oceňované v amortizovanej hodnote k 31. decembru 2019

	Hrubá účtovná hodnota	Opravné položky	Čistá účtovná hodnota
Úvery a preddavky voči bankám	202 236,00	- 399,00	201 837,00
Operácie na peňažnom trhu	29 055,00	- 399,00	28 656,00
Obrátené repo obchody	173 181,00	-	173 181,00
Úvery a preddavky voči klientom	11 158 353,00	- 201 078,00	10 957 275,00
Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov	929 979,00	- 17 624,00	912 355,00
Pohľadávky z kreditných kariet	104 034,00	- 5 899,00	98 135,00
Faktoring a úvery kryté zmenkami	61 107,00	- 556,00	60 551,00
Hypotekárne úvery a úvery na bývanie	4 445 002,00	- 37 999,00	4 407 003,00
Americké hypotéky	658 035,00	- 10 573,00	647 462,00
Spotrebné úvery	752 309,00	- 51 615,00	700 694,00
Pohľadávky z finančného lízingu	251 715,00	- 5 501,00	246 214,00
Investičné, prevádzkové a ostatné úvery	3 956 172,00	- 71 311,00	3 884 861,00

Zdroj: Výročná správa Tatrabanky 2019

K 31. decembru 2019 dosiahla celková hrubá účtovná hodnota úverov a preddavkov voči klientom 11,158 miliardy EUR, pričom opravné položky tvorili 201,078 milióna EUR, čo predstavuje 1,8 % z celkového objemu. Podrobnejšia analýza podľa jednotlivých úverových kategórií ukazuje rozmanité úrovne rizikovosti a odpovedajúcu tvorbu opravných položiek.

Najnižší podiel opravných položiek bol zaznamenaný pri hypotekárnych úveroch a úveroch na bývanie, kde podiel opravných položiek predstavoval len 0,85 %. Tento nízky podiel je spôsobený silným zabezpečením úverov nehnuteľnosťami, čo znižuje riziko nesplácania. Podobne aj americké hypotéky, ktoré majú podobné vlastnosti ako klasické hypotéky, vykázali podiel opravných položiek vo výške 1,61 %, čo je stále relatívne nízke.

Na druhej strane, rizikovejšie produkty, ako spotrebné úvery a pohľadávky z kreditných kariet, vykázali vyššie podiely opravných položiek. Spotrebné úvery mali podiel opravných

položiek až 6,86 %, čo naznačuje ich vyššiu rizikovosť. Tieto úvery sa často poskytujú bez zabezpečenia a využívajú sa na financovanie bežných výdavkov, čo zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania. Podobne aj pohľadávky z kreditných kariet, ktoré mali podiel opravných položiek 5,67 %, odrážajú vyššiu mieru nesplácania, keďže kreditné karty využívajú klienti s rôznou úverovou disciplínou a ich splácanie býva menej predvídateľné.

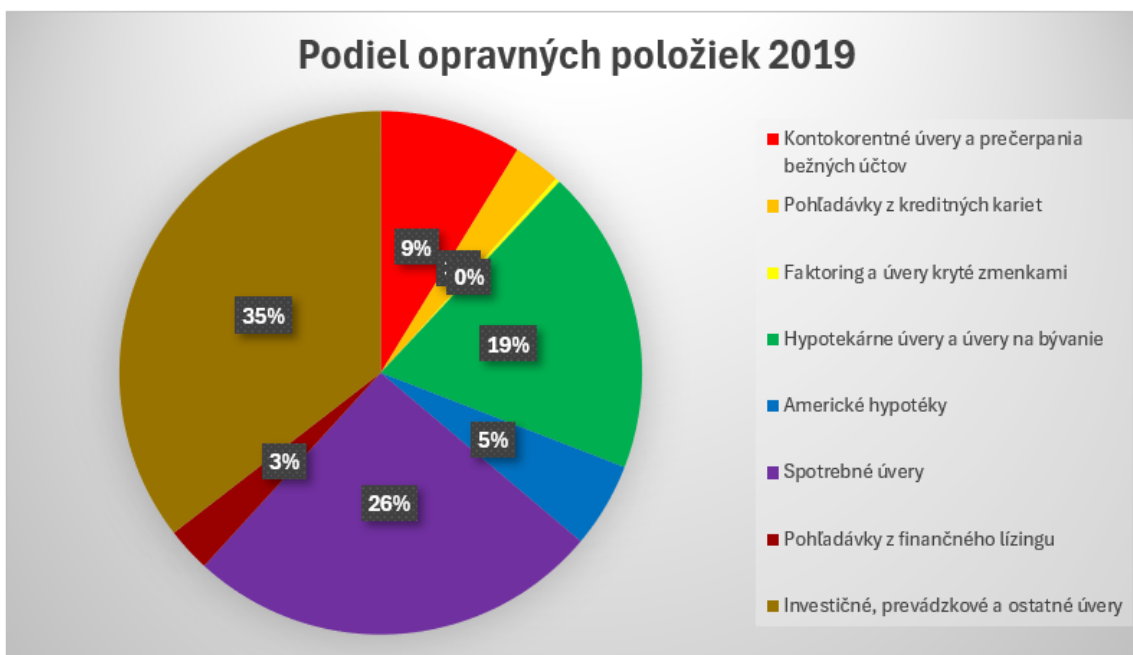
Rizikovosť sa mierne zvyšuje aj pri kontokorentných úveroch a prečerpaniach bežných účtov, ktoré vykázali podiel opravných položiek 1,90 %. Tento typ úveru je flexibilný a krátkodobý, čo zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania, ale stále sa považuje za relatívne dobre riadený produkt.

Úvery ako faktoring a úvery kryté zmenkami (1,27 %) a pohľadávky z finančného lízingu (2,54 %) vykazujú strednú úroveň rizika. Tieto produkty sú relatívne stabilné, pričom faktoring a úvery kryté zmenkami majú nižší podiel opravných položiek, čo je spôsobené tým, že sú zabezpečené zmenkami.

V prípade investičných, prevádzkových a ostatných úverov, ktoré dosiahli podiel opravných položiek 1,80 %, môžeme vidieť mierne vyššiu rizikovosť v porovnaní s hypotekárnymi úvermi, ale stále ide o pomerne stabilné portfólio.

Tento prehľad ukazuje, že banka efektívne riadi úverové riziká a prispôsobuje tvorbu opravných položiek podľa rizikovosti jednotlivých produktov. Najnižšie opravné položky sú typické pre hypotekárne úvery a úvery na bývanie, ktoré sú silne zabezpečené nehnuteľnosťami. Na druhej strane, najvyššie opravné položky sú v prípade spotrebných úverov a kreditných kariet, ktoré majú vyššiu rizikovosť a sú náchylnejšie na nesplácanie. Celkový podiel opravných položiek vo výške 1,94 % naznačuje, že banka má stabilné úverové portfólio s primeraným riadením rizík.

Graf č. 5 – Podiel opravných položiek k 31.12.2019

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podiel opravných položiek na celkové opravné položky vykazuje značné rozdiely medzi jednotlivými kategóriami úverov, pričom dominantné postavenie majú investičné, prevádzkové a ostatné úvery a spotrebné úvery.

Najvyšší podiel opravných položiek, až 35,46 %, sa viaže na investičné, prevádzkové a ostatné úvery, čo naznačuje, že táto kategória úverov je vystavená zvýšenému riziku nesplácania. Tieto úvery sú často poskytované podnikateľským subjektom na financovanie dlhodobých investícií alebo na zabezpečenie prevádzkového kapitálu, pričom ich návratnosť závisí od ekonomickej situácie podnikov a celkového hospodárskeho vývoja. Zvýšená tvorba opravných položiek môže byť dôsledkom neistoty na trhu, rastúcich nákladov na financovanie alebo zhoršenej schopnosti dlžníkov splácať svoje záväzky.

Na druhom mieste sa nachádzajú spotrebné úvery, ktoré tvoria 25,67 % celkových opravných položiek. Táto kategória zahŕňa osobné pôžičky, často bez zabezpečenia, ktoré sú poskytované jednotlivcom na financovanie spotrebných výdavkov. Vysoký podiel opravných položiek v tejto oblasti poukazuje na rizikovosť tohto segmentu, ktorý je citlivý na zmeny v príjmoch domácností, nezamestnanosť a celkovú ekonomickú situáciu. Spotrebné úvery majú spravidla vyššie úrokové sadzby, čo odráža ich vyššie riziko, avšak aj vyššia miera nesplácania prispieva k potrebe zvýšenej tvorby opravných položiek.

Významný podiel na opravných položkách predstavujú aj hypotekárne úvery a úvery na bývanie, ktoré dosahujú 18,90 %. Napriek tomu, že hypotéky sú vo všeobecnosti považované za relatívne bezpečné úvery kvôli ich zabezpečeniu nehnuteľnosťou, vyšší objem opravných položiek môže odrážať ekonomické tlaky na domácnosti, zvyšujúce sa úrokové sadzby či pokles hodnoty nehnuteľností. Dlhá doba splácania hypoték znamená, že aj menšie ekonomické výkyvy môžu mať vplyv na schopnosť dlžníkov splácať svoje záväzky.

Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov sa na opravných položkách podieľajú 8,76 %. Hoci ide o krátkodobé úvery s flexibilným čerpaním, ich vyššie úrokové sadzby a relatívne časté využívanie klientmi v náročnej finančnej situácii zvyšujú pravdepodobnosť ich nesplácania.

Podiel amerických hypoték, teda úverov zabezpečených nehnuteľnosťou, ale využívaných na iné účely než bývanie, predstavuje 5,26 % z celkových opravných položiek. Táto kategória úverov je rizikovejšia než tradičné hypotéky, pretože klienti ich často využívajú na spotrebné alebo investičné účely, pričom vyššia zadlženosť domácností môže zvýšiť mieru nesplácania.

Pohľadávky z kreditných kariet tvoria 2,93 % opravných položiek, čo odráža riziká spojené s revolvingovými úvermi. Kreditné karty umožňujú klientom neustály prístup k úverovým prostriedkom, avšak vysoké úrokové sadzby a časté využívanie minimálnych splátok zvyšujú riziko, že niektorí klienti nebudú schopní splácať svoje záväzky včas.

Pohľadávky z finančného lízingu sa podieľajú 2,74 % na opravných položkách, čo poukazuje na relatívne stabilnejšiu povahu tohto typu financovania. Keďže finančný lízing je často spojený s financovaním aktív (napríklad vozidiel či strojov), veriteľ má v prípade nesplácania možnosť tieto aktíva získať späť a speňažiť ich, čo čiastočne znižuje mieru rizika.

Najnižší podiel na opravných položkách majú faktoring a úvery kryté zmenkami, ktoré predstavujú iba 0,28 %. Táto nízka hodnota naznačuje, že ide o úvery s relatívne vysokou

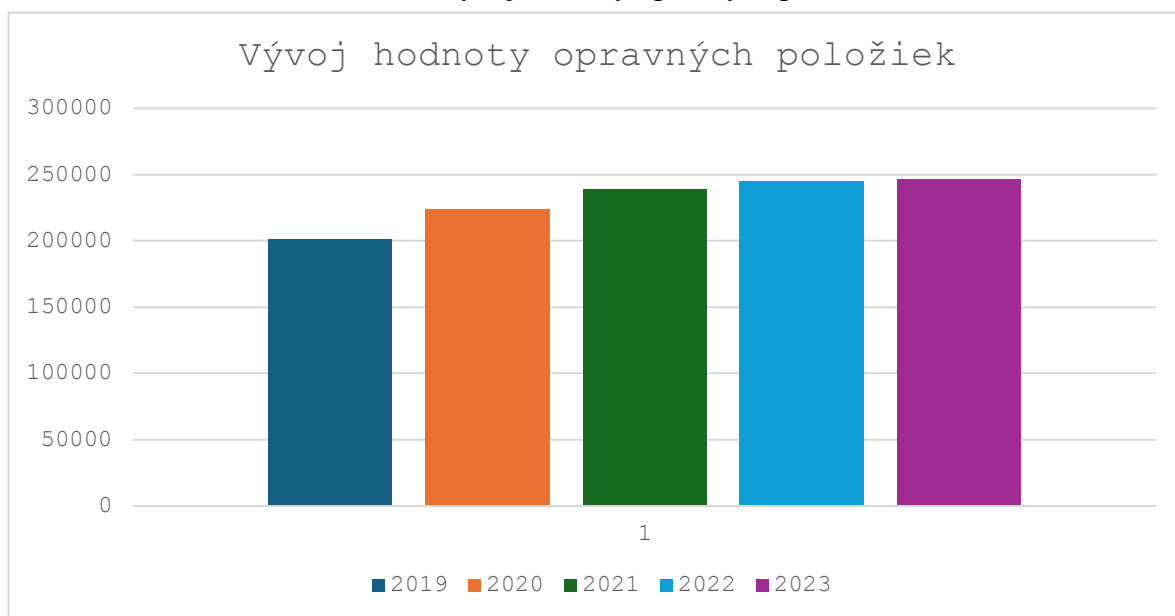
mierou zabezpečenia, keďže faktoring je založený na odkúpení pohľadávok podnikov, ktoré majú krátku dobu splatnosti a často sú kryté obchodnými vzťahmi medzi firmami.

Celkové rozdelenie opravných položiek ukazuje, že banky vnímajú najväčšie riziko pri investičných a spotrebných úveroch, ktoré predstavujú viac ako 60 % všetkých opravných položiek. Naopak, úvery zabezpečené nehnuteľnosťami alebo pohľadávkami sú vnímané ako menej rizikové, no ani tie nie sú úplne imúnne voči ekonomickým výkyvom. Tento stav odráža súčasné trendy v hospodárstve, kde podniky čelia rastúcim nákladom na financovanie, domácnosti sa vyrovnávajú s vyššími úrokovými sadzbami a celková ekonomická neistota ovplyvňuje schopnosť splácať úvery.

3.10 Vývoj opravných položiek k zlyhaným úverom v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019-2023

Vývoj opravných položiek k zlyhaným úverom odráža schopnosť Tatrabanky a. s. riadiť kreditné riziko v meniacom sa ekonomickom prostredí. Nasledujúci graf znázorňuje, ako sa tieto položky vyvíjali v rokoch 2019 – 2023, a poskytuje prehľad o trendoch v úverovom portfóliu banky.

Graf č. 6 – Vývoj hodnoty opravných položiek

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vývoj opravných položiek k úverom a preddavkom voči klientom v rokoch 2019 – 2023 vykazuje rastúci trend, pričom ich hodnota sa postupne zvyšovala z 201 078 tis. v roku 2019 na 246 276 tis. v roku 2023. Tento nárast naznačuje, že banky v danom období museli reagovať na zvýšené úverové riziko, meniace sa ekonomické podmienky a regulátorne požiadavky.

Najvýraznejší nárast opravných položiek nastal medzi rokmi 2019 a 2020, keď ich objem vzrástol o 11,2 %. Hlavným faktorom bol pravdepodobne dopad pandémie COVID-19, ktorá spôsobila ekonomické spomalenie a zvýšené riziko nesplácania úverov. Banky museli tvoriť vyššie rezervy na očakávané straty, aby zabezpečili svoju stabilitu v čase neistoty. Navyše, v tomto období sa začali uplatňovať nové účtovné pravidlá podľa IFRS 9, ktoré zaviedli model očakávaných úverových strát (ECL), čím sa zvýšili požiadavky na tvorbu opravných položiek už pri poskytnutí úveru.

V roku 2021 opravné položky naďalej rástli a dosiahli hodnotu 238 757 tis., čo predstavovalo 6,7 % nárast oproti predchádzajúcemu roku. Hoci ekonomika začala postupne oživovať, banky stále čelili zvýšenému riziku nesplácania úverov, najmä v sektore podnikov, ktoré boli najviac zasiahnuté pandemiou. Navyše, v tomto období začali vlády a centrálné banky postupne ukončovať podporné opatrenia, ktoré predtým pomáhali firmám a domácnostiam zvládať finančné záväzky. To mohlo prispieť k pokračujúcemu rastu opravných položiek, keďže banky museli zohľadniť vyššiu mieru rizika.

V roku 2022 sa tempo rastu opravných položiek spomalilo, pričom ich objem vzrástol len o 2,6 % na 245 058 tis.. Dôvodom mohla byť postupná stabilizácia ekonomiky a lepšie riadenie rizík v bankovom sektore. Napriek tomu naďalej pretrvávali určité riziká spojené s inflačnými tlakmi a rastúcimi úrokovými sadzbami, ktoré mohli ovplyvniť schopnosť dlžníkov splácať svoje záväzky.

V roku 2023 dosiahli opravné položky hodnotu 246 276 tis., pričom medziročný nárast bol už minimálny, len 0,5 %. Tento vývoj naznačuje, že banky v predchádzajúcich rokoch vytvorili dostatočné rezervy na pokrytie rizík, a preto nebolo potrebné výrazne zvyšovať opravné položky. Rastúce úrokové sadzby síce zvýšili náklady na splácanie úverov pre klientov, no zároveň prispeli k vyššej ziskovosti bánk, čo mohlo kompenzovať možné straty.

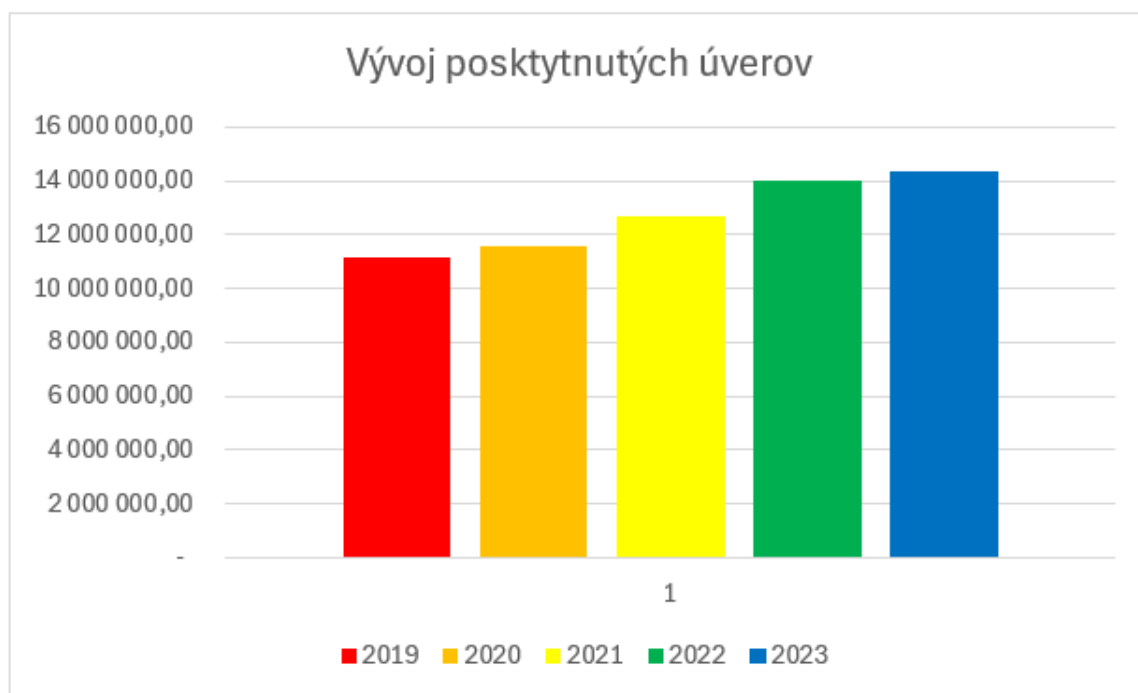
Významný vplyv mohli mať aj geopolitické faktory, najmä vojna na Ukrajine, ktorá priniesla ekonomickú neistotu a mohla ovplyvniť platobnú schopnosť niektorých klientov.

Celkovo sa opravné položky v sledovanom období zvýšili o 22,5 %, pričom ich najvýraznejší nárast nastal v rokoch 2019 – 2021 v dôsledku pandémie a zmien v reguláciách. V nasledujúcich rokoch sa tempo rastu spomalilo, čo môže naznačovať stabilizáciu bankového sektora a lepšie riadenie úverového rizika. Do budúcnosti bude vývoj opravných položiek závisieť najmä od makroekonomických faktorov, inflácie, úrokových sadzieb a platobnej disciplíny klientov.

3.10.1 Analýza vývoja poskytnutých úverov v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019-2023

Vývoj poskytnutých úverov Tatra banky a. s. odráža schopnosť banky efektívne reagovať na meniace sa ekonomické podmienky a potreby klientov v priebehu rokov 2019 – 2023.

Graf č. 7 – Vývoj hodnoty poskytnutých úverov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Objem poskytnutých úverov a preddavkov voči klientom Tatra banky, a. s. zaznamenal v sledovanom období rokov 2019 až 2023 konzistentný rast, čo odráža pozitívny vývoj bankového sektora a dôveru klientov vo financovanie prostredníctvom bankových produktov. V roku 2019 predstavovala čistá účtovná hodnota úverov sumu 10,96 miliardy eur, pričom do roku 2023 sa tento objem zvýšil až na 14,10 miliardy eur. Tento vývoj znamená celkový nárast o 28,7 % za päťročné obdobie. Medziročné tempo rastu úverov bolo najvyššie v rokoch 2020 až 2022, keď každoročne presahovalo 10 %, konkrétne v rokoch 2020 a 2021 o 10,2 %. V roku 2020 ešte len doznievali dopady pandémie COVID-19, čo však nevedlo k zníženiu úverovej aktivity, ale naopak k rastu dopytu po bývaní a potrebe financovať spotrebu či podnikanie. Tento rast bol spôsobený najmä pokračujúcim dopytom po financovaní bývania, predovšetkým prostredníctvom hypotekárnych úverov a amerických hypoték, ale aj zvýšenou úverovou aktivitou v oblasti spotrebných úverov, ktoré zaznamenali výrazný rast hlavne po roku 2021. K rastu prispeli aj investičné a prevádzkové úvery, ktoré reagovali na potrebu financovania podnikateľských aktivít po pandémii.

Pri detailnejšom pohľade na jednotlivé segmenty je zrejмый silný rast vo viacerých oblastiach. Hypotekárne úvery a úvery na bývanie vzrástli z 4,41 miliardy eur v roku 2019 na 5,45 miliardy eur v roku 2023, čo predstavuje nárast o 23,6 %. Spotrebné úvery zaznamenali najrýchlejší rast, a to až o 71 %, keď ich objem stúpol zo 701 milióna eur v roku 2019 na 1,20 miliardy eur v roku 2023. Americké hypotéky taktiež výrazne vzrástli, a to o 71,5 %, čo poukazuje na rastúci záujem klientov o tento typ produktu. Investičné, prevádzkové a ostatné úvery sa zvýšili z 3,88 miliardy eur na 4,85 miliardy eur, čo predstavuje rast o 24,9 %. Výrazne vzrástli aj pohľadávky z finančného lízingu, a to o viac než 50 %, čo odráža zvýšené využívanie tohto druhu financovania v podnikateľskej praxi. Na druhej strane niektoré segmenty vykazovali skôr stabilný alebo kolísavý vývoj. Kontokorentné úvery a prečerpania bežných účtov mierne kolísali, pričom hodnota v roku 2023 dosiahla 908 miliónov eur, čo je takmer rovnaká úroveň ako v roku 2019, kedy predstavovala 912 miliónov eur. Tento vývoj naznačuje stabilný, ale nie rastúci dopyt po tomto type financovania. Pohľadávky z kreditných kariet a faktoring/úvery kryté zmenkami ostali objemovo relatívne nízke a ich vývoj bol mierne volatilný, no v roku 2023 vykázali určitý rast.

3.11 Analýza rezerv v spoločnosti Tatrabanka a. s. za roky 2019 – 2023

Rezervy Tatra banky v období rokov 2019 až 2023 vykazovali kolísavý vývoj, čo odráža reakcie banky na meniace sa rizikové faktory v externom aj internom prostredí.

Graf č. 8. – Vývoj hodnoty rezerv

Zdroj: Vlastné spracovanie

V roku 2019 dosiahli rezervy na začiatku roka výšku 79 048 € a na konci roka sa zvýšili na 84 178 €. V roku 2020 začínala banka s rezervami vo výške 84 178 € a rok uzavrela s hodnotou 70 739 €. V roku 2021 sa rezervy pohybovali od 70 739 € na začiatku roka po 78 386 € na jeho konci. V roku 2022 boli rezervy na začiatku vo výške 78 386 € a na konci roka klesli na 60 002 €. V roku 2023 Tatra banka evidovala rezervy na úrovni 60 002 € na začiatku roka a 62 059 € na jeho konci.

Tieto kumulované hodnoty rezerv sa skladajú z viacerých typov, a to najmä z rezerv na záruky a úverové prísluby bez zvýšenia kreditného rizika od prvotného vykázania, ktoré zodpovedajú bežným záväzkom banky voči klientom (Stage 1), rezerv na záruky a úverové prísluby s výrazným zvýšením kreditného rizika od prvotného vykázania, ktoré sa viažu na

expozície so zhoršenou bonitou (Stage 2), a individuálnych rezerv na záruky a úverové prísluhy, ktoré súvisia s preukázanou stratou a znehodnotenými aktívami (Stage 3).

Ďalej sem patria rezervy na súdne spory, ktoré vznikajú pri očakávaní nepriaznivého výsledku v právnych konaniach, rezervy na zamestnanecké požitky, ktoré pokrývajú záväzky voči zamestnancom, ako sú dôchodky, odstupné či nevyčerpané dovolenky, ako aj zamestnanecké a ostatné rezervy, ktoré reflektujú ďalšie záväzky vyplývajúce z legislatívnych, daňových alebo prevádzkových dôvodov.

3.12 Audit rezerv

Audit rezerv zahŕňa predovšetkým overenie, či rezervy boli vytvorené v súlade s požiadavkami IAS 37 a či výška rezervy odráža realistický a primeraný odhad očakávaných výdavkov. Audítori posudzujú, či existuje právny alebo konštruktívny záväzok, a zisťujú, aké predpoklady a odborné odhady boli pri tvorbe rezervy použité. Zároveň kontrolujú, či banka má dostatočné podklady a dokumentáciu (napr. právne stanoviská, záznamy z rokovaní, zmluvy, interné analýzy), ktoré odôvodňujú účtovanie rezervy.

Dôležitou súčasťou auditu je aj zhodnotenie spôsobu výpočtu výšky rezervy – audítor preveruje, či banka zohľadnila všetky dostupné informácie a či výpočet bol vykonaný konzistentne s minulými obdobiami. V prípadoch, kde existuje vysoká miera neistoty (napr. výsledok súdneho sporu alebo regulačného vyšetrovania), sa audítori zameriavajú na primeranosť predpokladov, pravdepodobnosť vývoja jednotlivých scenárov a spôsob ocenenia rizík.

Ďalším aspektom auditu je prezentácia a zverejnenie rezerv vo finančných výkazoch. IAS 37 vyžaduje, aby banka poskytla dostatočné informácie o povahe rezerv, ich výške, očakávanom čase vysporiadania a hlavných neistotách, ktoré sa ich týkajú. Audítori preto overujú, či sú tieto informácie správne, úplné a v súlade so štandardom.

Audit rezerv je v kontexte bankového sektora o to citlivejší, že tieto rezervy môžu mať zásadný vplyv na kapitálovú primeranosť banky a jej schopnosť vyhovieť regulačným

požiadavkám. Preto musí byť tento audit vykonávaný s vysokou mierou profesionality, odborného úsudku a konzistentnosti.

3.13 Audit opravných položiek k zlyhaným úverom

Audit opravných položiek k zlyhaným úverom je kľúčovým procesom pri hodnotení finančných výkazov bánk a finančných inštitúcií. Tento audit sa zameriava na správnosť, primeranosť a súlad opravných položiek s účtovnými štandardmi, regulačnými požiadavkami a internými pravidlami banky. Vzhľadom na význam opravných položiek pre finančné zdravie banky a jej schopnosť absorbovať úverové straty je ich audit obzvlášť dôležitý pre regulátorov, investorov a veriteľov.

Audit opravných položiek musí zohľadňovať viaceré regulačné a účtovné predpisy, predovšetkým:

- IFRS 9 – Finančné nástroje: Zavádza model očakávaných úverových strát (Expected Credit Loss – ECL), ktorý vyžaduje, aby banky odhadovali potenciálne straty na úveroch na základe historických údajov, aktuálnych ekonomických podmienok a budúcich predpovedí. IFRS 9 rozdeľuje úvery do troch fáz (staging model), pričom opravné položky sa menia v závislosti od stupňa kreditného rizika.
- Bazel III a smernice Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA): Požadujú dostatočnú kapitálovú primeranosť a adekvátnosť kreditného rizika prostredníctvom opravných položiek a iných nástrojov na riadenie rizík.
- ISA 540 – Audit účtovných odhadov a súvisiacich zverejnení: Poskytuje pokyny audítorom pri hodnotení opravných položiek ako účtovného odhadu, pričom kladie dôraz na profesionálny skepticizmus, hodnotenie rizík a testovanie predpokladov, ktoré banka používa pri výpočte opravných položiek.

Aby mohol audítor vykonať dôkladný audit opravných položiek, banka musí poskytnúť rôzne dokumenty a podklady vrátane:

1. Úplný zoznam úverového portfólia – údaje o jednotlivých úveroch vrátane zostatkov, histórie splácania, typu zabezpečenia a klasifikácie podľa IFRS 9.
2. Metodika tvorby opravných položiek – modely používané bankou na výpočet ECL, vrátane algoritmov, pravdepodobností zlyhania (PD), straty pri zlyhaní (LGD) a expozície pri zlyhaní (EAD).
3. Úverová dokumentácia – úverové zmluvy, dodatky, interné hodnotenia bonity klientov, výsledky stresových testov a iné relevantné podklady.
4. Makroekonomické predpoklady – údaje o ekonomických faktoroch, ako sú úrokové sadzby, inflácia, HDP a vývoj nezamestnanosti, ktoré ovplyvňujú výpočet očakávaných úverových strát.
5. Interné a regulačné hlásenia – správy zasielané regulačným orgánom, vrátane údajov o úverovom riziku a tvorbe opravných položiek.
6. Stresové testy a scenárové analýzy – analýzy, ktoré banka používa na hodnotenie možného vplyvu hospodárskeho poklesu na výšku opravných položiek.
7. Záznamy o interných kontrolách – dokumentácia procesov používaných na monitorovanie úverového portfólia, včasné odhaľovanie rizikových úverov a zabezpečenie správnosti opravných položiek.

ISA 540 stanovuje, že audit opravných položiek ako účtovného odhadu vyžaduje špecifický prístup.

Prvým krokom auditu je pochopenie metodológie, ktorú banka používa na tvorbu opravných položiek. Audítor identifikuje rizikové faktory, ktoré môžu ovplyvniť správnosť opravných položiek, pričom posudzuje zložitosť výpočtov; banky používajú sofistikované modely na výpočet očakávaných úverových strát (ECL), ktoré sú založené na pravdepodobnosti zlyhania (PD), strate pri zlyhaní (LGD) a expozícii pri zlyhaní (EAD). Audítor musí posúdiť, či sú tieto modely správne nastavené a adekvátne odrážajú skutočné úverové riziko; predpoklady a vstupné údaje, keďže opravné položky sú založené na odhadoch, musia byť podložené spoľahlivými dátami. Audítor sa zameriava na historické údaje, aktuálne ekonomické faktory a očakávané zmeny v hospodárstve; subjektivitu a manažérsky úsudok, manažment banky má určitú mieru právomoci pri klasifikácii úverov a tvorbe opravných položiek. Audítor musí overiť, či tieto rozhodnutia nie sú ovplyvnené snahou o manipuláciu

finančných výsledkov; vplyv vonkajších faktorov, makroekonomické faktory, ako sú úrokové sadzby, inflácia, rast HDP alebo nezamestnanosť, môžu ovplyvniť výšku opravných položiek. Audítora musí zhodnotiť, či banka primerane reflektuje tieto faktory vo svojich modeloch.

Interné kontroly sú dôležitým prvkom riadenia rizík v banke. Audítora overuje, či má banka zavedené efektívne procesy na monitorovanie kvality úverového portfólia a tvorbu opravných položiek. Medzi hlavné testované oblasti patria proces klasifikácie úverov, kontrola, či banka správne zaraďuje úvery do jednotlivých fáz podľa IFRS 9 (Stage 1, Stage 2, Stage 3); schvaľovanie opravných položiek, posúdenie, ako banka kontroluje a schvaľuje oprávnenosť výpočtov opravných položiek; systémy na sledovanie problémových úverov, analýza, či banka používa adekvátne metódy na identifikáciu rizikových klientov a či včas reaguje na zhoršujúce sa kreditné riziko; validácia modelov, interná validácia modelov očakávaných úverových strát, testovanie ich presnosti a porovnanie so skutočnými stratami. Audítora vykonáva testy kontrol (test of controls), pri ktorých overuje, či sú interné kontroly účinné a či fungujú konzistentne počas celého účtovného obdobia. Ak sú interné kontroly spoľahlivé, audítora môže znížiť rozsah ďalších substantívnych testov.

Substantívne testovanie opravných položiek zahŕňa niekoľko analytických a detailných testov. Audítora vykonáva analytické postupy, pri ktorých porovnáva opravnú položku s historickými údajmi a očakávanými stratami, pričom zisťuje, či neexistujú významné neobvyklé odchýlky; testovanie vzoriek úverov, kontrolu konkrétnych úverov z rôznych fáz (Stage 1, 2, 3) a overenie správnosti výpočtu opravnej položky. Audítora preveruje, či výpočty PD, LGD a EAD korešpondujú s historickými stratami a aktuálnymi podmienkami; testovanie výpočtov ECL modelov, audítora vykonáva recalculations (pre rátanie výpočtov), aby sa uistil, že modely banky správne počítajú očakávané úverové straty. Dôležitou súčasťou testovania je validácia makroekonomických predpokladov, ktoré banka používa pri výpočte opravných položiek. Ak banka predpokladá pokles HDP o 2 %, audítora skúma, či tento odhad vychádza z dôveryhodných ekonomických analýz.

Opravné položky sú odhady, a preto existuje určitá miera neistoty. Audítora musí analyzovať, ako sa opravné položky menia pri rôznych scenároch: najlepší scenár (optimistický výhľad), ak sa ekonomika zlepšuje, môže dôjsť k zníženiu opravných položiek; základný scenár (realistický výhľad), štandardné podmienky, ktoré banka považuje za najpravdepodobnejšie;

najhorší scenár (krízový výhľad), recesia, zvyšovanie úrokových sadzieb alebo výrazný nárast nezamestnanosti môžu viesť k nárastu nesplácaných úverov. Audítor kontroluje, či banka správne reflektuje tieto scenáre vo svojich modeloch a či testovala citlivosť opravných položiek na zmeny makroekonomických faktorov.

Záverečnou fázou auditu je posúdenie, či opravné položky sú primerané a konzistentné s historickými trendmi; správne vykázané v súlade s IFRS 9; transparentne zverejnené vo finančných výkazoch. Audítor sa zameriava na poznámky k finančným výkazom a kontroluje, či banka dostatočne informuje o použitých modeloch a predpokladoch pri výpočte opravných položiek; možných rizikách a neistotách; dôvodoch významných zmien v opravnej položke oproti predchádzajúcim obdobiam. Ak audítor zistí závažné nedostatky, môže vydať modifikovanú audítorskú správu, ktorá upozorní na problémy v oceňovaní úverových rizík banky. Audítor tiež preveruje, či banka v poznámkach k finančným výkazom transparentne zverejňuje informácie o metódach výpočtu opravných položiek, použitých predpokladoch a možných rizikách.

Najčastejšie problémy a riziká pri audite:

- Nesprávna klasifikácia úverov – úvery môžu byť nesprávne zaradené do jednotlivých fáz podľa IFRS 9, čo vedie k podhodnoteniu alebo nadhodnoteniu opravných položiek.
- Chybné modely výpočtu – nesprávne nastavenie parametrov PD, LGD a EAD môže skresliť výsledky modelov.
- Neaktuálne makroekonomické predpoklady – nesprávne alebo zastarané ekonomické údaje môžu ovplyvniť presnosť opravných položiek.
- Slabé interné kontroly – nedostatočná dokumentácia a nesprávne nastavené procesy môžu viesť k nesprávnemu vykazovaniu úverového rizika.

Audit opravných položiek k zlyhaným úverom je komplexný proces, ktorý vyžaduje dôkladnú analýzu metodológie banky, testovanie opravných položiek a hodnotenie regulačného súladu. ISA 540 kladie dôraz na profesionálny skepticizmus, validáciu modelov a transparentnosť účtovných odhadov.

3.14 Diskusia

V rámci diplomovej práce bola stanovená hypotéza, že banky tvoria opravné položky a rezervy v adekvátnej výške, v súlade so zásadou opatrnosti, a to tak, aby účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva. Táto hypotéza vychádza z predpokladu, že banky ako významné finančné inštitúcie podliehajú prísnej regulácii a dohľadu, a preto sa od nich očakáva vysoká miera transparentnosti a konzistentnosti v účtovaní rizík. Cieľom práce bolo prostredníctvom analýzy vývoja opravných položiek a rezerv v spoločnosti Tatra banka a. s. overiť, či spôsob ich tvorby a zúčtovania zodpovedá zásadám účtovníctva, najmä princípu opatrnosti, a či ich výška reflektuje reálne rizikové prostredie, v ktorom sa banky nachádzajú.

Tento predpoklad je podporený tým, že nezávislí audítori vykonali audit účtovnej závierky a vydali audítorskú správu bez výhrad. Audítorská správa bez výhrad znamená, že finančné výkazy banky poskytujú pravdivý a verný obraz jej finančnej situácie a výsledkov hospodárenia v súlade s platnými účtovnými štandardmi. Zároveň to signalizuje, že proces tvorby opravných položiek a rezerv je riadený transparentne a v súlade s regulačnými požiadavkami.

Audítori pri vydávaní správy posudzujú nielen samotné čísla v účtovnej závierke, ale aj procesy, ktoré banka používa na identifikáciu a ohodnotenie kreditného rizika, vrátane metodiky tvorby opravných položiek a rezerv. Správa bez výhrad preto naznačuje, že tieto procesy sú dostatočne spoľahlivé a že banka primerane zohľadňuje riziká spojené so zlyhanými úvermi. To posilňuje dôveru investorov, regulátorov aj verejnosti v stabilitu bankového sektora.

Na základe analyzovaných údajov možno konštatovať, že hypotéza práce sa potvrdila.

Záver

Cieľom diplomovej práce je analyzovať tvorbu a zúčtovanie opravných položiek a rezerv v bankovom sektore, identifikovať hlavné princípy ich výpočtu a účtovania a posúdiť ich vplyv na finančné výkazy bánk. Práca sa zameriava na teoretické východiská tvorby opravných položiek a rezerv, legislatívne a regulačné rámce, ako aj na praktické aspekty ich implementácie v komerčných bankách.

V prvej kapitole sme uviedli súčasný stav riešenej problematiky. Analyzovali sme definície obchodných bánk a vymedzenie rezerv spolu s opravnými položkami. Detailne sme sa venovali vykazovaniu a oceňovaniu rezerv podľa IAS 37 a opravnými položkami podľa IFRS 9, pričom sme sa zamerali na modely ich tvorby, vrátane modelov vzniknutých a očakávaných strát v súlade s reguláciou Bazileja III.

Druhá kapitola práce bola venovaná stanoveným cieľom a metodike výskumu, ktorá umožnila detailnú analýzu problematiky na praktických príkladoch.

V tretej kapitole sme sa zamerali na konkrétne účtovné zobrazenie rezerv a opravných položiek v bankovom sektore, pričom osobitná pozornosť bola venovaná analýze opravných položiek k zlyhaným pohľadávkam v spoločnosti Tatrabanka a.s. za obdobie rokov 2019 – 2023. Súčasťou tretej kapitoly je aj audit rezerv a opravných položiek k zlyhaným úverom, ktorý zdôraznil dôležitosť správneho účtovania týchto položiek a ich transparentnosti.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie:

BOUŠKOVÁ, Dagmar – KADLEČÍKOVÁ, Oľga. *Praktikum z účtovníctva bánk*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 330s. ISBN 978-80-225-3116-0.

MÁZIKOVÁ, Katarína – MATEÁŠOVÁ, Martina – ONDRUŠOVÁ, Lucia. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019. 300 s. ISBN 978-80-571-0010-2.

PROČKOVÁ, Mária; *Úloha účtovných opravných položiek a kapitálovej rezervy na krytie strát v prípade významného poklesu ekonomického cyklu*. Bratislava: Národná banka Slovenska, 2012. 32 s. ISSN 1335 – 0900.

SCHWARZVOVÁ, Mária. *Účtovníctvo bánk*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2009. 263s. ISBN 978-80-8078-288-7.

SCHWARZVOVÁ, Mária. *Tvorba opravných položiek v komerčných bankách v zmysle IFRS 9*. Bratislava: Inštitút bankového vzdelávania NBS, n.o. 2013. 10s. ISSN1338-6166.

Právne normy:

International Accounting Standards 37 – Provisions, contingent liabilities and contingent assets

International Financial Reporting Standards 9 — Financial Instruments

Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2004 č. MF/11938/2004-74

Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, v znení neskorších predpisov